Claus Rønlev
Slægtsforskning

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

FRA FYENS FORTID

SAMLINGER OG STUDIER

UDGIVNE AF

GUSTAV LUDVIG WAD

TREDIE BIND

KJØBENHAVN

H. HAGERUPS FORLAG

1921

Digitaliseret af Claus Rønlev

SØNDER BROBY SOGN.

Som omtalt i disse Samlingers 1ste Bind S. 239 f., gav den af Vedel Simonsen i 1829 udsendte Piece om »Nytten og Nødvendigheden samt den hensigtsmæssigste Indretning af historiske Topographier« Stødet til, at en og anden Embedsmand, især i Præstestanden, tog sig for at udarbejde Beskrivelser af enkelte Herreder eller Sogne. Om dem af disse Topographier, der ere havnede i Landsarchivet, gjælder det i Almindelighed, at de Partier i dem, der skulde bygges paa Studier, ere de svageste, medens de paa Selvsyn og Selvoplevelser hvilende Partier i Regelen have Interesse i det mindste derved, at de Forhold, der skildres, i de siden forløbne Menneskealdre ere undergaaede gjennemgribende Forandringer.

En af de Præster, som Vedel Simonsens Opraab fristede til at forsøge sig som Topograph, var Hr. Jørgen Strøyberg, barnefødt 1766 i Sønder Broby, hvor han 1794 succederede sin Fader som Sognepræst og forblev til sin Død 1834. Men det blev kun ved Forsøget, uagtet han af Ved. Simonsen i Aarene 1829—31 forsynedes med en Del Materiale. Hans paabegyndte Manuscript tilligemed V. S.s Notitser blev efter hans Død af Salling Herreds Skifteret registreret mellem Boets andre Papirer og er derved med Skifteretsarchivalierne afleveret til Landsarchivet. Vare de blevne liggende i Præstegaarden, vilde de 1868 med Sognekaldsarchivet være blevne Luernes Bytte. Ulykken vilde dog ikke have været stor; mere beklageligt havde det været, om et lidet stift heftet Octav-Haandskrift med Titel: *Kort Beskrivelse over Sønder Brobye Sogn i Fyhn. Samlet af Knud Pedersen Næraae, Sogne-Degn for samme Meenighed. Anno 1778,*

som laa ved Strøybergs Forsøg og hvorpaa han byggede dette, ikke paa samme Maade var bleven reddet. Nedskrevet paa en Tid, der ligger et halvt Aarhundrede længere tilbage end de af Vedel Simonsen fremkaldte Topographier, har det noget større Interesse; trods sin Kortfattethed indeholder det adskillige Efterretninger, som ellers vilde være tabte, og fortjener derfor vel at aftrykkes, ledsaget af de Tilføjelser og Berigtigelser, som Textens Magerhed eller Unøjagtighed giver Anledning til; enkelte Bemærkninger, der skyldes Strøybergs Optegnelser, ere her betegnede med hans Navn.

I. N. I.

Sønder Brobye Sogn er beliggende i Salling-Herred i Nyborg Amt, $2^3/_4$ Miile fra Odense, 2 Miile fra Faaborg, 4 Miile fra Nyborg, 4 Miile fra Svendborg og 3 Miile fra Assens; grændser mod Norden til Nørre Brobye og Weile Sogner, mod Østen til Heeden og Hillerslev Sogner, mod Sønden til Sandholts Lyndelse og Wester Hæsinge og mod Vesten til Iordløse og Haarbye Sogner, og er dets Breede fra Nord til Sønder een god halv Miil og dets Længde fra Øster til Vester $1^1/_4$ Miil, og bestaaer af 4 Byer, som ere: 1. Sønder Brobye, 2. Ølsted, 3. Allerup, 4. Tørringe, og desuden 2de Herregaarde, nemlig Brobyegaard og Ølstedgaard. Vi mærker:

1. *Sønder Brobye.* Sønder Brobye, hvor Kirken ligger, har foruden Præstegaarden og Degne-Boligen 10 heele Gaarde og 15 Huuse samt endeel Inderster og en god Vand-Mølle ved den store Odense Aae, som løber der igiennem Byen, hvilken afbrændte 1775, men af Hans Excellence HE^r^ Geheyme-Raad Schaffalitzky igien blev smukt opbygt og holdes i god Drift og vist var meere important, dersom ikke saamange andre Møller

laae her i Nærheden; thi den kand male i stærkeste Heede og strængeste Frost.

Præste-Gaarden er en god Avlsgaard og har foruden Jord i Marken 7 Indhægninger og en Have paa Ølsted Mark, som er Kirke-Jord; den staar for 12 Td. 2 Skp. Hk. Til Præstegaarden har for henimod 200 Aar siden ligget en Præste-Boel i Allerup, som af Sl. og Høylovlig Ihukommelse Kong Friderich den 2den blev bortskift og Præsten derfor, baade da værende og efterkommende udlagt af Wantinge Konge-Tiende aarlig til Vederlag 4½ Td. Byg; men da samme Konge-Tiende blev i Aaret 1658 solgt til Arreschow, har disse 4½ Td. Byg derfra siden været betalt og nu leveres aarlig af en Arrescovs Bonde i Sallinge. Til Præstegaarden ligger 2de Huuse. For Brøds og Viins Holdelse til Sønder Broby Kirke faaer Præsten af Kirke-Patronen 10 Sldlr. aarlig. I Præste-Gaardens Ennemærker er en Deel Skov af Bøg og Eeg, dog meest i Fremvext[1]).

[1] Da Vedel Simonsen for hundrede Aar siden indsamlede Archivalier, modtog han 6. Nov. 1811 fra Sognepræsten i S. Broby, Jørgen Strøyberg, sytten Brevskaber, deraf fire paa Pergament. To af dem (Kongebrev 27. Juni 1584 paa Perg. og Copi af kongl. Skjøde 16. Juli 1698 til Arreskovs Ejer paa Vantinge Konge-Korntiende) forlangte Præsten senere tilbage, da han mente ikke at kunne undvære dem; disse maa antages at være brændte med Præstegaarden 1868 den 27. Juni, da en i et Tørvehus Kl. 7—8 om Morgenen opkommen Ildebrand hurtigt omspændte hele Gaarden, som lagdes i Aske med det meste af Indboet og hele Sognekalds-Archivet med Undtagelse af de to yngste Kirkebøger, som man uden større Skade kunde have ladet Flammerne fortære, da de tilsvarende Contra-Ministerialbøger fandtes hos Degnen, medens den gamle Kirkebog 1747—1814 burde have været reddet som uerstattelig. Af de andre 15 Breve haves nu de to Pergamentsbreve i Rigsarchivet, det 3die Pergamentsbrev (af 1632) samt en Afskrift uden Værdi synes at være forkomne og Resten, elleve Breve, er tilbageførte til Sognekaldets Archiv i Landsarchivet. Da det, som Holger Rørdam med Rette bemærker i Kirkehist. Saml. 4. R. II, 704, hører til de store Sjeldenheder at finde Præstekaldenes Embedspapirer bevarede fra det 16. Aarhundrede,

Til Degne-Boligen ligger alleene en liden Toft paa 4 Skp^{r} Rug-Land og 2de Agre i en Mark, Heeden kaldet, hvorudi kand saaes 14 Skp^{r} Rug. Degneboligets Hartkorn er 6 Skp^{r} og 1 Alb.

Kirken tilligemed heele Byen hører til Brobyegaard. Gaardene der i Byen staaer pr. pr. meest hver for 11 Td^{r} Hartkorn. De 6 Gaarde har tilforn haft 2de Beboere, men da var de i slet Stand, men siden de af HE^{r} Niels Fogh til Brobyegaard bleve samlede, har de bedre kundet nære sig. Een Deel af Byens Jorder bestaaer af Skov-

---

vil en Del af de omtalte Brevskaber — fra det 16. og 17. Aarh. — blive meddelt mellem Bilagene til dette Stykke.

Retten til den i Texten nævnte Have paa Ølsted Mark (jvfr. S. 14), Kirkeholmen, blev 1604 gjort Sognepræsten stridig af Fru Dorthe Daa paa Fraugdegaard, men Salling Herredstings Dom af 10. Juli kjendte, at den burde følge Sønder Broby Kirke og Præst (Bilag 3, 4, og 5).

Et Tingsvidne af 5. Juni 1438 handler om en S. Broby Kirke tilhørende Kirkeholm paa Staaby Mark, »hos Sybløsædh« (Repert. dipl. regni Dan. mediævalis III, 520 f.). Denne nævnes ikke senere; men da Staaby (N. Broby Sogn) grændser op til Ølsted, fristes man til at antage disse to Kirkeholme for identiske.

Med det i Texten omtalte Præstebol i Allerup hænger det saaledes sammen: ved Mageskifte af 18. Maj 1583 med Kongen fik Fru Margrete Reventlow til Bjørnholm, Hr. Erik Krabbes Enke, bl. a. dette Præstebol, der svarede 1 Pund Korn og 1 Otting Smør til Sognepræsten i S. Broby, for hvilken Skyld Kongen vilde gjøre Præsten Fyldest (Kronens Skøder I, 263; Kanc. Brevb. 14. Febr. 1583), hvorom Lensmanden s. D. fik Befaling (Kanc. Brevb.). Resultatet blev kongl. aabent Brev 27. Juni 1584 hvorefter Sognepræsteembedet til evig Tid skal oppebære 3 Ørter Korn (ɔ: Byg) aarlig af Kronens Korntiende af Vantinge Sogn (Kanc. Brevb.; Kirkehist. Saml. 5. R. III, 48). Da en Ørte Byg er 12 Skp., svare de 3 Ørter netop til 4½ Td. Det var ikke 1658, men 1698, at Vantinge Kongekorntiende, der 1670 var tillagt Odense Skoles Personale (Kronens Skøder II, 332; Henrichsen i Odense Progr. 1862 S. 28), blev perpetueret til Arreskov mod Prioritet i denne Gard ved kongl. Skjøde af 16. Juli til dens Ejer, Capitain Christopher Skeel (Orig. i Grevskabet Muckadells Archiv).

Om Præstegaardens Tilliggende, om dens Bygninger og om Magelæg med Naboer handle *Bilag 1, 2, 6—10.*

og Sand-Grund; og haves her ingen fælleds Koe-Gang som til andre Byer, men hver Mand har foruden sine Tofter ved Gaardene 2 à 3 Haver, hvilket medtager endeel Hegn og giør ogsaa Græsningen kost-bar for dem, som skal leye, og som der foruden de mange Huuse i Byen endnu hører hertil 15 Huuse paa Brobye-Wærch, har en Koes Græs her kostet 5 à 6 Sld^{lr}., som nesten er dobbelt imod mange andre Stæder her i Landet. Og kand ikke nægtes, at saa stoer en Mængde Huuse og Inderster paa saa faae Gaarde er til temmelig Byrde for Byen, da de dog alle for en taalelig Afgift har Frihed at holde: et Huus 4 Faaer og en Gaas, og en Inderste 2 Faaer og en Gaas; som ogsaa den ene Huusmand er trykket ved den anden. Til Byen er ogsaa fornøden Tørve-Skiær, som ogsaa nogenlunde Høe-Avling, hvilken nu er forbedret, siden de fleste der i Byen lægger sig efter at saae Klever.

Kirken[1]) som ligger her i Byen, er bygt af Kamp- og Muursteen; Foden er af store hugne Kampesteene. Den er overalt belagt med Blye undtagen Taarnet[2]). Dens Navn i catholske Tider viides ey; paa dends Muure er ingen Inscriptioner. Taarnet synes at være bygget efter Kirken, og da det staaer paa en løs Grund, er paa det

---

[1] Frants Rantzau til Brobygaard fik 1594 Stadfæstelsesbrev paa Livstid paa Kirkens Korntiende (Kanc. Brevb.). Kirken blev med jus patronatus 1678 af Kongen afhændet til Gehejmeraad Jens Juel, der Aaret efter gav Fru Pernille Bille til Brobygaard Transport paa Skjødet (Kronens Skøder II, 458. Landstingets Skøde- og Panteprot. VII, 100. Kirkehist. Saml. 5. R. III, 280 f.). Siden har Kirken fulgt Brobygaard. — Afladsbreve for Kirken nævnes 1392 og 1397 (Kirkehist. Saml. 3. R. II, 592). [2]) Tiendeejeren, Grev Schaffalitzky de Muckadell, erhvervede 6. Aug. 1803 Bevilling til at nedtage Blytaget og lægge Sten i Stedet mod at anvende Overskudet til Skolevæsenets Forbedring i Sognet. Blyet vejede 67 Sk℔ 11 L℔ 2 ℔ og blev ved Auction udbragt til ca. 2320 Rd. Til Skolevæsenet faldt 1500 Rd., der ved Pengeomskrivningen 1813 og andre Forhold sank til ca. 680 Rd. (Bispearch. — Strøyberg).

nordvest Hiørne opført en stoer Pille for at styrke paa det. I Taarnet henger 2de Klokker; paa den store læses følgende:

Dum trahor audite, voco vos ad gaudia vitæ.
Matthias Benninck me fecit Anno 1597

og paa Siden staaer et adeligt Vaaben og Navn: Jacob Wlefeldt. Paa den lille Klokke er ingen Læsning[1]).

Alter-Tavlen er af smukt Snedker-Arbejde, opmalet 1769 med Indstiftelsens Ord og oven over Geheyme-Raad Schaffalitzky og Frues Vaabener og neden under læses følgende: Til Guds Ære og Kirkens Prydelse haver Hans Excellence HE: Geheyme-Raad, Ridder og Cammerherre Albrecht Christopher Schaffalitzky de Muckadell og hans Frue, Hendes Naade, Høy-Velbaarne Frue Christiane Sophia d'Ernst, ladet denne Alter-Tavle tillige med heele Kirken inden udi male og staffere i Aaret 1769[2]).

Messe-Hagen, Betrækket om Alteret og Prædike-Stolen er givet af fornevnte høye Herskab; Messe-Hagen er af rødt Fløyel med Guldgaloner om og Korset ligeledes af breede Guldgaloner; Betrækket om Alteret er af smukt, rødt, blommet Plydtz med Guldgaloner i Sømmene og nedenom samt Cameel-Garns Fryndser; for paa staaer i en Krandtz **IHS** med Aars-Tal 1769 og i hvert Hiørne S. d. M. og C. S. E. i Træk. Prædike-Stolen er af smukt Billedhugger-Arbeyde, Betrækket er af samme Slags som om Alteret med Fryndser. Paa Alteret staaer 2de Messing Lyse-Stager, under hver er 3 Fødder i Dannelse som Løver. Desuden er til Alteret en Sølv-Kande, givet

---

[1]) Da Jacob Ulfeld først 1610 blev Lensmand over Nyborg Len, hvortil Salling Herred hørte, forstaas det ikke, at han allerede 1597 kunde lade en Klokke med sit Navn og Vaaben ophænge i denne Kirke. — Den lille Klokke henfører Uldall, Danmarks middelalderlige Kirkeklokker S. 53 til det 14. Aarhundrede. [2]) Den nuværende Altertavle er malet af N. Simonsen 1856, Christi Daab. — Orgel bekostedes 1868 anskaffet af Tiendeejeren og Menigheden; senere er det fornyet.

af Cammer-Raad Foghs Enke, ligeledes er Oblat-Esken samt Kalk og Disk af Sølv uden Inscription; Bægeret lod HEr General-Major Windtz giøre nye 1764, saasom det forrige var for lidet. Funten er af en udhuggen Kampe-Steen i Form af et Begere og Fadet er af Messing, udbuklet i Randen, hvorpaa staaer de Trollers og Billers Vaabener og B. T. P. B. 1667. I Kirken hænger en smuk Lyse-Krone givet af HEr Geheyme-Raad Schaffalitzky[1]).

Over Kirkedøren er en lugt Stoel med Opgang uden fra, er bygt af HEr Capitain Himmelstrup paa Ølstedgaard og tilhørte samme Gaard, indtil Gaarden i Aaret 1770 blev kiøbt af HEr Geheyme Raad Schaffalitzky til Brobyegaard. Under Taarnet er et Pulpitud til de unge Karle. Bag Alteret er i en tilbygt Runddeel en rummelig Gang som et Sacrestie. Prædike-Stolen har tilforn staaet lige over Korsdøren, men som Opgangen var besværlig, blev den for henved 50 Aar siden flyttet ned til den eene Side, hvor den endnu staaer[2]). Paa Stolene er 2de Stæder udhuggen det Aars-Tal 1642, da de maae være giorte; dog Skrifte- og Degne-Stolen er ældre[3]). Iøvrigt findes i Kirken slet ingen Monumenter eller Billeder fra de papistiske og gamle Tider[4]); men at der dog

---

[1]) Af det nævnte Inventarium ere Betrækkene og Messehagelen forlængst fornyede. Prædikestolen (fra Christian IV.s Tid), den romanske Døbefont med det af Børge Trolle og Pernille Bille skjænkede Fad, Lysekronen og Lysestagerne gjøre endnu Tjeneste, hvorimod Sølvkanden (med Kjøbenhavns Sølvstempel 1735) ikke mere bruges, men opbevares hos Degnen. De hellige Kar bruges endnu. [2]) Ved Kirkens Hovedistandsættelse 1804 blev Prædikestolen flyttet til Skibets nordre Side (Strøyberg), hvor den fremdeles staar. [3]) Topstykkerne af 2 Stole med Aarstallet 1642 ere endnu bevarede i Kirken, efterat Stolestaderne i det 19. Aarhundrede ere fornyede. Den gamle Skrifte- og Degnestol findes ikke mere. [4]) Kirken rummer dog en mærkelig middelalderlig Gravsten med to Menneskefigurer, der mulig har dækket over en Dobbeltgrav (Løffler, Danske Gravstene fra Middelalderen S. 16 og Tavle XIV Fig.

tilforn har været, kand viides deraf, at et Par saadanne gamle, næsten forraadnede Billeder ligger endnu oppe paa Kirkens Hvelvinger. Under Choret er en stoer rummelig Begravelse med Hvelvinger og Gulvet belagt med Fliiser. I samme er nedsat af adelige Liig[1]): Børge Trolle til Troldholm (nu Holsteinborg), fød af Fader Niels Trolle til Troldholm, Kongl. Maysts. Statholder i Norge, Ridder samt Assessor udi Estatz- og Justitz-Collegio, og Moder Frue Helle Rosenkrantz til Gaunøe, født paa Kiøbenhavns Slot 1638 d. 22. Sept., død paa Snedinge udi Selland 1676 d. 13. April i sit Alders 38de Aar.

Frue Pernille Bille til Brobyegaard, sl. Byrge Trolles til Troldholm, fød paa Øsel, Arensborg Slot, d. 29. Dec. 1640 af Fader HEr Anders Bille til Damsboe, Ridder, fordum Dannemarcks Riges Marsch og Raad, og af Moder Frue Sophie Rosenkrantz til Levesmose, død paa Broholm i Fyhn 1685 i sit Alders 44 og Enke-Sædes 9de Aar.

Deres Børn:

Niels Trolle, Cammerjunker, fød paa Troldholm 1665, død i Flensborg 1697 d. 26. May i sit Alders 32 Aar.

Anders Trolle til Hellestrup, fød paa Brobyegaard 1665, kom i Ægteskab 1692 med Frue Charlotte Amalia Wind, døde 1715 d. 21. Nov. i sit Alders 50 Aar[2]).

Og endnu 4 Børn, som vare døde i deres Barndom, og 2de andre af Familien, nemlig:

Christian Reedtz, fød af Jørgen Reedtz til Wedøe og

---

73). Stenen er for faa Aar siden bleven indmuret udvendig paa Taarnets Vestside og befriet fra Overkalkning, saa den nu fremtræder i sin naturlige røde Farve.

[1]) Børge Trolles og hans Families Ligkister bleve alle ifølge Bemærkningen S. 36 i Aaret 1771 nedsænkede i Jorden under Gravhvælvingen. [2]) Disse af Kistepladerne udskrevne Data supplere de om Børge Trolle og hans Familie i Danmarks Adels Aarb. VIII, 420 f. meddelte, hvor Anders Trolles Fødselsaar er angivet som 1666, utvivlsomt rigtigere end 1665.

Frue Mette Trolle til Troldholm, død paa Ølstedgaard 1676 i sit Alders 6te Aar[1]).

Jørgen Kaas, fød paa Holsegaard af Fader Friderich Kaas, Lieutnant, og Moder Sophia Trolle, fød og død 1698[2]).

Siden er nedsat[3]):

Hans Friderich Windtz, var General Major og hviid Ridder, fød paa Sandagergaard 1702, hans Fader var Nicolai Windtz og Moder Margaretha Catharina d'Hoppe, var 4 Gange gift, 1. med Isabelle Christiane v. Stochfledt fra Brahesholm i Fyhn; 2. med Christiane v. Carisius fra Constantinsborg; 3. med Dorothea Valentine v. Bløcher, General Major Løttigs Enke; 4. med Christiane Sophia d'Ernst, Enke af Cancellie Raad Marcus Fogh til Brobyegaard; døde den 1. April 1765 efter 1 Aars Ægteskab.

Christiane Sophie Ernst, fød i Kiøbenhavn af Fader Etats Raad Ernst, gift 1. med Cancellie Raad Marcus Fogh til Brobyegaard; 2. med General Major Hans Friderich Windtz; 3. med Geheyme Raad Albrecht Christopher Schaffalitzky de Muckadell; døde d. 15. Febr. 1771 i sit Alders 60 Aar[4]).

---

[1]) Christian Reedtz, hvis Moder var Børge Trolles Søster, nævnes ikke paa Stamtavlen i Danmarks Adels Aarb. XI. [2]) Jørgen Kaas's Moder var en Datter af Børge Trolle (Anf. Skr. VIII, 422; XVI, 203). [3]) De efternævnte Personers Kister staa endnu i Hvælvingen. [4]) Ifølge Kistepladen var »Dydens Ven« Generalmajor Windtz født 12. Juli 1702 og blev Ridder af Dannebrog 1. Sept. 1764 med Valgsprog *candide et constanter* (Biørn, Nye Saml. ov. Ridderne af Elephant- og Dannebrogordenen S. 196 f., jvfr. Personalh. Tidsskr. I, 305). Hans Fader var Cancelliraad Nicolai Windtz til Sandagergaard, der kom ulykkelig af Dage ved at styrte ned fra sit øverste Loft, hvor han var gaaet op for at se til en Murmesters Arbejde; efter at have ligget to Dage bevidstløs døde han 5. Maj 1704 (Bircherods Dagb. Mscr., jvfr. Personalh. Tidsskr. I, 34). Hans Farfader var den Admiralitetsassessor Hans Knudsen († 1696) til Sandagergaard, der med en Ridefogeds Haardhændethed havde banet

Johan Sigismund d'Ehrenfeldt, født i Stift Bremen 1697, hedde tilforn Ballmand, blev af Kong Friderich d. 5te nobiliteret og fik det Naun Ehrenfeldt, var Obrist. 1ste Gang gift med Frue Hedevig Sophia Fogh, Enke af Capitain Himmelstrup til Ølstedgaard; 2den Gang med Frue Maria Elizabet d'Benfeldt, en Datter af General Lieutenant Benfeldt til Lammehauge; døde paa Ølstedgaard d. 26. May 1768[1]).

---

sig Vej til at blive Godsejer og Rangsperson og som var gift med Kirsten Clausdatter († 1691), hvis Fader, Claus Christensen i Lodbjerg var Broder til Biskop Christen Lodbergs Fader, Jens Christensen. Cancelliraad Windtz var saaledes Næstsødskendebarn til den fyenske Biskop Jacob Lodberg (Odense Amtsarch. Nr. 58 Fol. 159, 164 f.; Nr. 160, 27. Sept. 1718). Hvorfor Børnene af Hans Knudsen, der jævnlig efter sit Fødested kaldes med Tilnavnet Viborg, antoge Navnet Windtz, vides ikke. — General Windtzs 1. Hustru Isabella Christiane Stockfleth, født o. 1715, Datter af Capitain Vilhelm Stockfleth († 1725) til Brahesholm og Krengerup og Marie Dorthea Charisius, blev, da hun tidlig mistede sin Moder, tilligemed sin ældre Søster opdraget hos Bispinde Muus i Odense (Assens—Hindsgavls Amtsarch. Nr. 159). Hun døde i sin 2. Barselseng. — Windtzs 2. Hustru hed ikke, som der staar paa Kistepladen, Christiane, men Anna Cathrine Charisius, Datter af Christian Charisius til Stamhuset Constantinsborg; hun døde i 1. Barselseng 12. August 1743 (Danm. Adels Aarb. VII, 160), efterladende sig en Søn Christian Frederik Windtz. — Tredie Gang ægtede General Windtz 1746 Valentine Dorthea von Blücher, Datter af Ritmester Gustav Hans v. Bl. og Enke efter Oberst Johan Georg Lottig, der var død 12. Maj 1742 (Hirsch, danske og norske Officierer. Wigger, Gesch. der Fam. v. Blücher II, 241, 243). I reciprokt Testamente mellem Ægtefællerne, dat. Nyegaard 31. Juli 1747, conf. 16. Febr. 1748 (Grevsk. Muckadells Arch.) indsatte Fru Windtz sin Stifsøn til sin retmæssige Arving som sin egen Søn. Hun døde 1760 og Windtz giftede sig 4. Februar 1764 med Christiane Sophie Ernst, ifølge Kistepladen født 14. October 1711, død 15. Februar 1771, Datter af Politimester, Etatsraad Johan Bartram Ernst. Om hendes andre Ægteskaber se S. 9, 30 f.

[1]) Oberst Johan Sigismund Bahlman, født paa Mühlenhof i Bremen Stift 11. Sept. 1697, af Hensyn til sin 40 aarige Tjeneste adlet 6. Oct. 1758 med Navn *af Ehrenfeldt* (Nyt dansk Adelslex.). Gift 24. Juli 1742 med Capt. Himmelstrups Enke.

HEr Capitain Himmelstrup døde 1738 og Frue Hedevig Sophia Fogh, som var først gift med bemeldte Capitain Himmelstrup og derefter med HEr Obrist Ehrenfeldt, døde 1748. NB. Deres Kister ere uden Inscription[1]).

Susanne Dorothea Kønemand, Etatz Raad Walters Frue fra Kiøbenhaun, var paa Brobygaard i en Besøgelse, hvor hun ankom syg og døde d. 12. Nov. 1771 i sit Alders 41 Aar[2]).

Desuden er midt i Kirken en mindre Begravelse[3]), hvorudi er nedsat de Foghers Familie; den er af sl. HEr Niels Fogh giort større, da den tilforn ikke kunde rumme uden et Par Kister. Og har tilforn været nedsat een, som var Eyere af Ølstedgaard, ved Naun Caspar Due tillige med hans Frue; men som deres Kister vare af Ælde og Fugtighed fordærvede, bleve de nedgravne i Jorden; nu staaer der:

Christian Nielsen Fogh til Brobygaard og Ølstedgaard, fød i Colding 1652 D. 7. Trin.[4]), blev Amtsforvalter over Assens og Hindsgauls Amter 1685, var gift med Frue Birgitte Fugl, hafde 13 Børn[5]), var 27 Aar Amtsforvalter, døde paa Brobyegaard d. 10. Martii 1716 i sit Alders 64 Aar.

---

[1]) Capitain Jens Erik Himmelstrup, død 20. Aug. 1738, Søn af den i Dansk biogr. Lex. VII, 449 omtalte Krigscommissair Otto Pedersen H. til Dallund (jvfr. Westengaard, Oplysn. om Familien Westengaard S. 56). Hans Hustru, hvis rette Navn var Anne Helvig Sophie Fogh (Odense Amtsarch. Nr. 26 Fol. 66), var en Datter af ndf. nævnte Kammerraad Christian Nielsen Fogh. [2]) Susanne Dorothea Köneman, døbt i Kjøbenhavns St. Petri Kirke 6. Juni 1731, Datter af Etatsraad, Vice-Borgmester og Raadmand Herman Henrik Køneman, gift 26. April 1754 med Etatsraad, Committeret i General-Landets Øconomi- og Commerce-collegium Christian Walter, død 1767. [3]) Denne er nu lukket og kun tilgængelig for den, der formaar at klemme sig ned i den gjennem Vinduet paa Kirkens Nordside. Den rummer 6 velbevarede, store Kister, af hvilke nogle ere læderbetrukne og prydede med Messingbeslag, metalstøbte Christusfigurer o. desl., samt 2 Barnekister. [4]) ɔ: 1. August. [5]) Nemlig 4 Sønner og 9 Døtre.

Birgitte Rasmusdatter Fugl, fød 1665[1]), hendes Fader var Rasmus Fugl, Handelsmand i Assens, hendes Moder Anna Leth; gift 1686 med Cammer Raad Fogh, døde den 1ste Decembr 1741.

Deres Børn:

Niels Fogh, fordum Eyere af Brobyegaard, var 54 Aar 3 Uger og 1 Dag, døde d. 1ste Dec. 1747[2]).

Marcus Fogh, Kongl. Mayts Cancellie Raad, Herre til Brobyegaard, var først Byfoget i Odense, gift med Christiane Sophia Ernst, en Datter af Etatz Raad Ernst i Kiøbenhaun, levede i Ægteskab i 19 Aar uden Børn, døde 1762, 64 Aar[3]).

Dorthea Sophia Fogh, fød paa Brahesborg d. 4. Febr. 1692, døde 1735, Alders 44 Aar[4]).

Anna Fogh, døde 1760. NB. Kisten uden Inscription.

Desuden et Par Børn, som er død i deres Barndom.

Endnu er her i Kirken begravet:

Erich Knudsen. Læsningen paa Liigsteenen er næsten udslidt; dog sees, at hand har været Foget paa Brobyegaard og Søeboe og haft 12 Børn, hvoraf 1 Biskop og 4 Præster, hafde en Datter paa Taagerod i Lidemark Sogn, hvor hans Hustru er begraven, æt. 90, døde Juledag 1670. Desuden viides, at hand var gift med HEr Lauritz Jespersens Datter i Espe og boede i den Gaard i Sønd. Brobye, som kaldes Biergegaard, og at hand har været Stamfader til de Pontopidaner, som

---

[1]) Døbt 2. Søndag i Advent, 10. December. [2]) Inscriptionen kalder ham »al Dyds Exempel«. Han døde i sin Broder Marcus Foghs Hus i Odense, hvorhen han var rejst efter Dr. Musæus' Raad (Odense Amtsarch. 205). [3]) Marcus Fogh blev 1743 Byfoged i Odense samt Kirkeskriver i Fyen; Aaret efter blev han virkl. Cancelliraad, 1748 tog han sin Afsked for at overtage Brobygaard efter sin Broders Død. [4]) Ifølge Inscriptionen levede hun sin Tid ugift hos sin Moder paa Brobygaard, hvor hun efter nogle Maaneders Svaghed døde 21. August 1735. Kammerraad Fogh havde en Del Aar Brahesborg i Forpagtning (jvfr. I, 19).

efter Byen toge sig det Tilnaun, og som Familien har været stoer og strakt sig i mange Greene, er deres Slægtelinie desuden bekiendt. Hvad Aar hand døde, kand heller ikke sees, uden alleene de 2 første Tal, man veed ellers, hand døde 1631. Den liden Sølv-Kalk og Disk, som bruges til de syge at betiene, er og af ham bekostet for Kirkens Penge, som sees af Inscriptionen paa Foden saa lydende: 1630 haver Erich Knudsen bekostet denne Kalk og Disk med Kirkens Penge[1]).

End et Epitaphium over Mouritz Christensen, Forpagter paa Brobyegaard, døde 1703, 53 Aar, og hans Hustrue Dorte Jørgensdatter, døde 1705, 44 A., oprettet af deres Datter Pernille Mouritzdatter og Kiæriste Jørgen Jørgensen[2]).

Nok en Steen i Gulvet over Christen Knudsen Wiborg[3]), Forpagter paa Brobyegaard og Gieldschov, døde 1697, 48 Aar, og endelig:

En Steen i Muren over HEr Matthias Nielsen Gudme,

---

[1]) Af Stenens Indskrift kan nu kun læses Navnet ERICH. Erik Knudsen, der i sin Ungdom havde færdedes udenlands, var Ridefoged over Rigsraad Christian Holcks Gods i Fyen (Søbo) og Langeland og døde 1. Februar 1631; hans Enke Anne Laursdatter døde Juledag 1670, 90 Aar gammel. Det er rigtigt nok, at af deres Børn bleve fire Sønner Præster og Sønnen Erik Pontoppidan (1616—78) Biskop i Trondhjem; Datteren Sara blev gift med kgl. Ridefoged paa Lellinge Hans Mortensen, siden Ejer af Taagerød, Lidemark Sogn (Giessing, Jubel-Lærere II, 2, S. 177 f., 215. Kirkehist. Saml. 4. R. II, 232 f., 247. Pontoppidan, Slægten Pontoppidan S. 2—7, hvis Oplysninger ikke ere ganske paalidelige). Den her omtalte Kalk og Disk er formentlig gaaet til Grunde ved Præstegaardens Brand. — Bjergegaarden, nuværende Matr. Nr. 8a, Fæstegaard under Grevskabet Muckadell, ligger mellem Jernbanestationen og Kirken. [2]) Dette Epitaphium findes nu ikke. [3]) Denne Sten er saa slidt, at der af Inscriptionen kun er følgende Rest: . . . . . nudsøn . . Borrig forpagter paa Brobygaard og Gelskov og sine tvende Sønner . . . . Knud og Andreas Christensen . . . . 48 Aar og . . . . Efter Navnet at dømme kunde han være Broder til den ovfr. S. 9 Note [4]) omtalte Admiralitetsassessor Hans Knudsen (Viborg).

fød i Gudme Præstegaard 1667, var 12 Aar Capellan og 19 Aar Sogne-Præst; først gift med Margaretha Dinisdatter Pontopidan, som døde i sin første Barselseng 1711, 2den Gang med Anna Dorothea Møller, hafde 3 Børn, den ældste Datter[1]) døde 1718; hand døde d. 12te Octobr 1728.

Muren omkring Kirkegaarden har forhen været indfattet i Kalk, men er nu paa de fleeste Steder omsat. Det Huus, som tilforn har været Kirke-Lade, er endnu i god Stand og beboes af en Huusmand[2]). Kirken eyer noget Jord paa Ølsted Mark, hvis Afgift fra ældgammel Tider tilhører Præsterne i Sønder Brobye, som dem og ved Dom er tilkiendt og af nærværende Præst er indhægnet og bruges, og noget Jord paa Tørringe Mark, som bruges af en Halvgaard der i Byen, som ellers hører til Søeboe, men maae aarlig give til Kirke-Patronen 3 Tdr Byg, og som det er paalagt samme Sted at svare aarlig til Degnen 10 Skppr Byg, maae det vel ogsaa være af samme Jord[3]).

Efter en Optegnelse i Kirke-Bogen, taget af et gl. Document, har Præsterne siden Reformationen været[4]):

1. HEr Knud Hindsen. Af et gl. Document[5]) sees, at hand var Præst 1513, og som hand antog Lutheri Lær-

---

[1]) Margrethe Elisabeth Matthiasdatter *Pontoppidan* kaldes hun i Indskriften; de andre Børn vare Christian Nicolai Gudme og Karen Gudme, der døde 1792 som Enke efter Biskop Jørgen Hee i Aarhus. [2]) Kirkeladen, der var en middelalderlig Bygning, hvis ene Gavl havde spidsbuede Blændinger, er paa Sogneraadets Foranstaltning nedbrudt 1911 — atter et prægnant Exempel paa moderne communal Vandalisme. Kirkegaarden blev planeret 1815 (Strøyberg). [3]) Om Kirkejorden paa Ølsted Mark se ovfr. S. 4 Noten. Om Kirkejorden i Tørringe haves et Tingsvidne paa Latin af 1. Oct. 1330 om, at Hr. Jacob, Sognepræst til S. Broby, 1323 (el. 24) skjødede Kirken *fundum suum in Tyrinch cum domibus in eodem structis* (Repertorium dipl. regni Danici mediæv. I, 259). [4]) Om Præsterne henvises til Wibergs Præstehistorie I og Suppl., idet her kun skal meddeles nogle Rettelser og Supplementer til denne. [5]) Bilag 1.

dom, forblev hand fremdeeles i Embedet efter Reformationen.

2. HEr Peder Nielsen.

3. HEr Oluf Pedersen. Blev sigtet for en særdeles grov Forseelse og af Biskoppen suspenderet.

4. HEr Mads Laursen[1]), som var tillige Provst 1589 i Herredet. Hafde en Søn HEr Hans Madsen Druchen, som var Capellan i Foborg.

5. HEr Peder Jørgensen Klingenberg[2]); efter hans Død giftede hans Enke sig med en Bondemand i Allerup der i Sognet.

---

[1]) Hr. Mads Lauritsen Drucken eller Droken klagede ved Biskop Jac. Madsens Visitats 1589 over at have mistet sit Annex (Visitatsbog S. 277), muligvis Allested; men en tidligere Annectering og senere Adskillelse af S. Broby og Allested Sogne kan ikke historisk godtgjøres. [2]) Efter Hr. Mads Lauritsen indsætter Wiberg, dog med Spørgsmaalstegn, Hr. Jørgen Klingenberg, der bør udgaa. Hr. Mads's Efterfølger var Peder Jørgensen Klingenberg. Under 7. Aug. 1622 skriver Lensmanden paa Tranekjær, Hans Lindenov, fra Iversnæs til Biskop Hans Mikkelsen, at Hr. Peder Jørgensen, Capellan i Bøstrup, har været hos ham og berettet, at Hr. Mads i S. Broby »er tilsinds formedelst hans Sygdom og Skrøbelighed at kalde hannom til sin Capellan«, hvorfor han af Lensmanden har begjæret en Forskrivelse til Biskoppen, der bedes »forhjælpe og forfremme Hr. Peder Jørgensen til det bedste, saa han dertil maatte promoveres« (Bispearch., Salling Herreds Breve Nr. 75[7]. Kirkehist. Saml. 5. R. III, 53). Klingenberg, der derefter blev Capellan og efter Hr. Mads's Død, naar vides ikke, Sognepræst i S. Broby, forblev i Embedet til sin Død 1665 el. de første Dage af 1666; i Svenskekrigens Tid blev han flere Gange udplyndret saavel af Fjender som Allierede og maatte jævnlig flygte fra sin Gaard (S. Jørgensen i Fyens Stiftstid. 1877, Nr. 253). I Biskop Laur. Jacobsens Ligprædiken over Jørgen Brahe har han ladet trykke et dansk og latinsk Sørgedigt over denne sin *Amicus, Promotor ac Evergeta, de se suisque optime meritus,* han underskriver sig her *Clinck-Berg*. Biskop Erik Pontoppidan, der i sin Barndom var bleven undervist af ham, har i sine Epigrammata (Hauniæ 1648) ikke mindre end tre til Hr. Jørgen *de divitiis, qvæ spinæ.* Hans 1. Hustru, hvis Navn ikke er opbevaret, var en Søster til Jesper Pedersen i Jersore, Herredsskriver i Skam Herred, og til Niels Pedersen, Foged i Størdalen i Trondhjems Amt. I Salling Herreds Tingbog 22.

6. HEr Dines Hansen[1]). Kirke Bogen er først begyndt i hans Tiid Aº 1686. Formedelst Alderdom og Skrøbelighed tog hand sig Capellan i Aaret 1697; hand levede derefter i 12 Aar og døde 1709 24 Juli i sit Alders 77 Aar.

7. HEr Matthias Nielsen Gudme[2]), fød i Gudme Præ-

Sept. 1666 nævnes følgende Børn af dette Ægteskab: Peder Pedersen, tjenende sin Morbroder i Størdalen; Anna Pedersdatter, gift med Peder Jensen i Landskrone, og Susanne Pedersdatter, gift med Hans Jensen Bechmand i Tørringe. Anden Gang var han gift med Helvig Nielsdatter. En af hans Hustruer var Søsterdatter af hans Formands Hustru (Kirkehist. Saml. 4. R. II, 246—51).

[1]) I Bispearchivet haves en af ham selv skreven Copi af Kaldsbrev, udstedt i S. Broby Kirke 14. Jan. 1666 af Børge Trolle til Trolholm og Caspar Due til Ølstedgaard saavelsom ogsaa Niels Christensen i Allerup, Rasmus Hansen i S. Broby, begge Kirkeværger, Peder Madsen i S. Broby, Oluf Knap i Ølsted og Niels Sørensen i Tyringe, hvilke, efterat Gud har bortkaldet deres kjære Sognepræst, Hr. Peder Jørgensen Clingebierg, have efter den dem af menige Sognemænd givne Fuldmagt med Provstens Raad og Samtykke udvalgt og kaldet hæderlig og vellærd Mand Hr. Dines Hansen, som en Tid lang haver betjent denne Menighed for en Medtjener troligen og flitteligen, til deres rette Pastor og Sognepræst med Vilkaar af Kongens Confirmation. — Han havde i to Ægteskaber adskillige Børn, der kaldte sig Pontoppidan. Af Skiftet efter ham (Salling Herreds gejstl. Skifteprot. I, 126—31) faar man Indtrykket af et velhavende Hjem; der fandtes en Guldkjæde til 56 Rd. og ikke lidt Sølvtøj: to Kander (den ene til 30 Rd.), Skaale, Skeer o. s. v. I Præstegaarden var 13 Bæster, 21 Stk. Kvæg, 6 Faar, 2 gamle Søer, 4 Ungsvin, 8 Bistokke. Hans Enke Mette Jensdatter Lucoppidan, der blev boende i S. Broby, mistede i 1712 sin ældste Stiftsøn, »den hæderlige og vellærde, nu salige unge Mand og Studiosum« Hans Dinesen Pontoppidan (Skifte beg. 23. Sept., anf. St. 141—44). Han var velforsynet med Penge, Klæder (Muffe, tre Parykker) og mange Bøger, mest theologiske og latinske Classikere. [2]) Da han ingen Børn havde med sin 1. Hustru Margrete Dinesdatter Pontoppidan, affandt han sig paa Skiftet efter hende med hendes Familie ved at betale den 50 Rd. (Anf. Skiftepr. I, 125). Med sin 2. Hustru, en Præstedatter fra Gudbjerg, var han beslægtet i 2det Led, hvorfor han erhvervede Ægteskabsbevilling 2. April 1712 (Bispearch.). Ogsaa han synes efter Skifteforretningen (Anf. Skiftepr.

stegaard 1667, var først Capellan hos sin Formand i 12 Aar og derefter Sogne-Præst i 19 Aar, var først gift med en Datter af sin Formand, Margaretha Dinisdatter, hafde Bryllup d. 19. Sept. 1708, hun døde i sin 1ste Barselseng d. 26. Octobr 1711; derefter med Anna Dorthea Hansdatter Møller; hafde 3 Børn; hand døde den 12. Oct. 1728. I hans Tiid fra 1717 til 1732 er ingen indført i Kirke-Bogen. Hans Datter Karen Pontopidan gift med Biskop Hee i Aars.

8. HEr Thomas Amager[1]), fød i Wigersløv Sogn i et Sted kaldet Amager 1693, var først Informator ved Cammer-Raad Foghs Børn og af hans Enke kaldet til Sogne-Præst for Sønder Brobye Meenighed; hand giftede sig med sin Formands Enke. Hand var vel studeret og hafde lagt sig efter Sprogene, særdeeles det Hebræiske; men til Prædike-Embedet manglede hand Gaver, hvilket dog ved hans gudfrygtige, retsindig og ærlige Vandel noksom blev oprettet. 1746 døde hans første Kone; hand giftede sig 2den Gang med Jomfrue Anna Kirstine Laco-

---

I, 243—48) at have været velstillet; der var i Boet baade Guldkjæde og Guldringe, Sølvkander, Bægre, Skeer m. m. Besætningen var 10 Bæster og 25 Stkr. Kvæg. »Den salig Mands Gangklæder og faa Bøger bleve ej fremviste eller opførte, men efter den salig Mands sidste Villie og Begjæring blev udi Moderens Gjemme og Forvaring til deres fælles Søn Christian Nicolai Gudme, som nu gaar i Skole i Faaborg, at han dem i Fremtiden skal nytte og nyde.«

[1]) Ifølge Skiftet efter ham (Anf. Skiftepr. II, 135—57) døde han 30. Dec. 1746. I hans Bo fandtes baade Lysestager, Lysesax, Thepotte og Fad af Sølv; han havde 12 Heste og Føl, men kun 6 Køer, et Dousin Faar, 1 Gjed og 3 Bukke. Hans Bibliothek paa ca. 130 Bøger bestod mest af Theologi, Historie og Philologi. Da han ingen Børn efterlod sig, maatte Enken Anna Kirstine Lacoppidan dele Boets Overskud, ca. 200 Rd., med hans talrige Slægtninge, deriblandt Børnene af hans to forud afdøde Brødre, Hr. Jørgen Fædder i Gaverslund (hvis ene Datter Ellen under Skiftet blev gift med Sognepræsten til Vinger i Akershus Stift, Hr. Christen Lund) og Commerceraad Frederik Amager i Fredericia.

pidan, en Datter af Provsten HEr Hans Lacopidan i Søebye, men efter et kort Ægteskab af 12 Uger kaldede Gud ham bort først i Aaret 1747 i sit Alders 54 Aar.

9. HEr Clemen Høg[1]), født i Frideritz, giftede sig med sin sl. Formands Enke; hand var en retskaffen og omhyggelig Lærer og særdeeles godgiørende, saa hand aldrig var gladere, end naar hand fandt Leylighed at kunde hielpe dend trængende. I de sidste Aaringer var hand meget svagelig; han hafde 2 Børn, en Søn, som døde før Faderen og en Datter, som overlevede ham; hand døde i Aaret 1760, 44 Aar.

10. HEr Christopher Strøyberg[2]), fød i Kierte Præstegaard 1713, var først Capellan i Særslev et Aars Tiid,

---

[1]) Han døde 3. Sept. 1760, efterladende sig Enke og en Datter Hanna Maria Birgitte Høeg. Allerede paa Skiftesamlingen 20. Nov. meddeltes, at Successor »havde indgaaet Ægteskabs Forbindtlighed med Enken«, der saaledes conserveredes i Kaldet ved at ægte sin første Mands tvende Eftermænd. I Hr. Clemen Høegs Præstegaard forekommer blandt Indboet for første Gang adskillige Malerier, bl. a. forestillende de fire Evangelister, Christus paa Korset m. v., men ikke af stor Værdi, da de kostbareste vurderedes til 8 Mark Stykket og »en gammel Mand« kun til 8 Skilling. Forresten fandtes en Del Sølvtøj, ca. 180 Bøger, mest Historie og Theologi, 8 Heste, 14 Køer o. s. v. Men efter Fradrag af Gjælden var Boets Overskud kun 7 Rd. 4 ß (Anf. Skiftepr. II, 294—301). [2]) Hans 2den Hustru døde 28. Jan. 1788 (Odense Adressecontoirs Efterr. 1788 Nr. 10); 7. Marts fik han Bevilling til at hensidde i uskiftet Bo efter hende, med hvem han havde Børnene Sille, Anna Marie, gift med kongl. Landmaaler Johannes Schmidt, og Jørgen (Anf. Skiftepr. III, 93). I 1791 søgte han paa Grund af sin »høje Alder og byrdefulde Skrøbeligheder« Capellan, d. v. s. han ønskede at faa sin ovfr. S. 1 nævnte Søn til Medhjælp — ellers vilde han ingen have (Bispearch., Salling Herreds Breve). Dette blev ham bevilget, og Sønnen, der Aaret forud havde absolveret Attestats med *non* (heri følgende sin Faders Exempel) blev 1792 Capellan og ved Faderens Død Januar 1794 hans Efterfølger. Da han efter 40 Aars Forløb bortkaldtes 1834, afsluttedes en Række af Præster i dette Embede, der i 167 Aar siden Hr. Dines Hansens Tiltrædelse enten vare hinanden nær beslægtede eller hinandens Successorer i Embede og Ægteskab.

derefter Sogne-Præst i Herringe 17 Aar og efter sl. HEr Høgs Død kaldet til Sogne-Præst for Sønder Brobye Meenighed i Aaret 1760, var først gift med Sille Birche-rod, en Enke af sl. HEr Anders Holm til Wigerslev og Wevlinge Meenigheder, og da hun blev henkaldet 1757, kom hand anden Gang i Ægteskab med sin endnu levende Hustrue, Anna Kirstine Lacopidan, hands For-mands sl. HEr Høgs Enke, med hvilken hand har 3 Børn, en Søn og 2 Døttre. Hans Nidkiærhed i Embedet, ret-sindige Vandel, kiærlige og tienstfærdige Omgang er be-kiendt og derfor ikke behøver videre at mældes. Hand blev i Aaret 1777 udvalgt til Med-Directeur ved Lunde-gaards Gods.

Af Degne viides alleene:

1. Hans Pedersen Lam var Degn 1589 og 1594, da hand lovede at give 8te Skpp. til Skolen.

2. Claus Madsen. Hans Navn findes i en gammel Gradual og Aars-Tal 1644. I hans Tiid blev Wærket bygget, da ald den Grund, paa hvilken samme er bygt, laae til Degne-Boligen; til Vederlag herfor blev ham til-lagt 2de Agre i en Mark, Heeden kaldet. Men som hand formeente sig ikke at have faaet Fyldest, da det baade var skarp Jord og tillige længer fraliggende, blev den atter nøyere maalt og en Ende af den eene Ager endnu frataget.

3. Peiter Degn[1]), hand blev for sit uordentlige og liderlige Levnet sat fra Embedet ohngefær i Aaret 1688.

4. Anders Povelsen Worm, han hafde allerede i nogle Aar holdt Skole her i Byen; hand døde Aº 1690.

5. Lars Pedersen Kiøg[2]), hand giftede sig først med

---

[1]) Om hans slette Opførsel vidner Sognepræstens Klage over ham til Biskoppen, meddelt som Bilag 11 (Bispearch., Salling Herreds Breve; jvfr. Kirkehist. Saml. 5. R. III, 297). [2]) Af Skifterne efter ham og hans 1ste Hustru (Salling Herreds gejstl. Skifteprot. I, 67 f., 101) frem-

sin Formands Enke Elisabeth Lauritsdatter, og da hun døde 1697, blev hand anden Gang gift med Drude Hansdatter Bornemand 1698; hun var HEr Hans Bornemands Datter fra Marslev, hvis Moder som Enke opholdt sig der i Byen; hand var et vildt Menneske. I hans Tiid, neml. 1707, afbrændte Degneboligen. Hand døde d. 1ste Decembr 1710, da han samme Dag hafde været ude at bede til Fader.

6. Peder Jacobsen Koch[1]); hand giftede sig med sin

---

gaar, at han kun efterlod sig Fattigdom; han ejede fem Bøger, deraf to latinske, hvoraf muligvis kan sluttes, at han var Student. Med sin 2den Hustru, Drude Hansdatter Bormand (ikke Bornemand), havde han fire Børn: Hans, Jens, Bendix og Laurits. Hun var Datter af Mag. Hans Bormand i Marslev, i hvis Kirkebog hendes Fødsel og Daab er indført under 1681 saaledes: *Die 1 januarii, hora qvarta matutina, nata Druda Bormanna, & baptizata 4 januarii, publice in templo Domino oblata 9 februarii* (jvfr. Saml. til Fyens Hist. og Topogr. V, 321, hvor hendes Navn ved Uagtsomhed er blevet til Gjertrud).

[1]) Han efterlod ved sin Død 4. Sept. 1728 Enken Drude Bormand, der ogsaa i sit Ægteskab med ham var bleven Moder til fire Børn (Anne Margrete, Dorthe Kirstine, Jacobus og Elisabeth) i yderste Armod; hele Boet vurderedes til 9 Rd. 1 ß 14 ß (Anf. Skiftepr. I, 242). Sønnen Jacobus Pedersen, der havde gaaet fem Aar i Odense Latinskole, som han paa Grund af Fattigdom maatte forlade ved Faderens Død, blev senere paa Anbefaling af Cancelliraad Marcus Fogh til Brobygaard antagen som Skoleholder i Ølsted, hvorfra Børnene især om Vinteren havde Vanskelighed ved at komme til Skolen i S. Broby. Hans Søn Peder Jacobsen, født i Ølsted 1746, gik Skriverstuevejen, tjente derefter som Foged eller Forvalter paa Vejrup og Selleberg og kjøbte 1775 af den store Odense-Kjøbmand Peter Eilschow Bondegaarden Nr. 7 i Aasum paa 12 Td. Hartkorn, som Eilschow havde erhvervet paa Auctionen over Krongodset 1764 (Fyenbo Landstings Skjøde- og Pantebog XXII, 99). Peder Jacobsen *Walther,* som han kaldte sig efter sin Forvalterbestilling, levede her som Gaardmand til sin Død 1829, og under samme Familienavn bebor hans Efterslægt den Dag i Dag samme Gaard (Lohmann, Slægten Walther i Aasum, Odense 1915). — Denne pudsige Sammenblanding af Walther og Forvalter har et Slags Sidestykke i Fortællingen om den gamle Bogbinder Milo i Odense, der bona fide talte om Forvalter Scotts Romaner.

Formands Enke 1712 d. 4. Feb., men som strax efter Bryllupet Creditorerne kom og tog alt hans Eyende, levede hand stedse kummerlig, og at Indkomsterne i hans Tiid maae have været ringe, kand sluttes af een hans egenhændige Optegnelse, da hand anslaaer sit Kalds Indkomster, saavel Korn som Penge, i allerhøyeste for 40 Sld^{lr}. Hand hafde endeel Børn og døde 1728.

7. Hans Christian Rasch[1]), fød udi Odense, hafde først conditioneret i Præstegaarden og siden en kort Tiid holdt Skole der i Byen. Hand satte Degne-Boliget noget i Stand, som ved hans Formands slette Omstændigheder var bleven endeel forfalden. I hans Tiid blev Skolevæsenet paa Landet indrettet, dog nød hand ikke den Ret, som Forordningen siger, da der ikke haves een eniste Koes frie Græsning til Degnen; vel faaes i Skole-Løn 10 Rd^{r}, men deraf maae ogsaa Græsningen betales, da

[1]) Han døde 2. Juli 1763, efterladende Enken Karen Hofman. Som Arvinger anføres Børnene efter hans 1757 afdøde Broder Christen Rasch, Degn i Svanninge, og hans Søster Marie Elisabeth Lorentsdatter Rasch i Odense. Boet, i hvilket fandtes nogle faa Bøger af blandet Indhold, udbragtes efter Fradrag af Gjælden til ca. 55 Rd. (Anf. Skiftepr. II, 107—10, 332, 375). Da Skole i Sognet skulde indrettes i Henhold til Forordn. 23. Jan. 1739 og 29. April 1740, blev der til Degneboligen tilbygget tre Fag og hans Løn som Skoleholder fastsat til 10 Rd. (foruden 3 Rd. 2 ß i Lysepenge af Patronen) og 30½ Læs Tørv. Fd. 1739 forpligter Bønderne til at give Degnen Græsning eller Foder til 2 Køer; i den Anledning hedder det i Protokol over Indretning af Skolerne 1739—40 (Bispearch.): »Mens som ingen Græsning der i Sognet er at erholde for Degnen til Køer, saa faar Degnen selv at forskaffe sig Græs og Foder for den ham allerede udlovede Penge«. Derved blev det, kun at Patronen, Mr. Fogh, lovede at unde Degnen 3 Læs Halmfoder aarlig til sin Ko, som skulde leveres ham ved Mortensdags Tider og paa det ganske Sogn reparteres. Allerede ved sin Kaldelse til Degneembedet havde han maattet forpligte sig til ogsaa at holde Skole for Ungdommen i Sognet, og det ikke blot for dem, som hans Information for Betaling maatte forlange, men ogsaa for 4 af de fattigste Børn i Sognet, som Herskabet denominerer, at undervise for intet (Kirkehist. Saml. 5. R. III, 518).

dog mange Degne her i Landet har 2, ja vel undertiden 3 Kiør frie; men som hand var en sagtmodig og fredelig Mand, lod hand sig nøye, frygtende, at det kunde gaae med ham som med een af hans Formænd, Claus Madsen, der besværgede sig over at have faaet for lidet Jord og derover fik mindre. Hand var gift med Karen Hoffmand, ligeleedes fød i Odense; de hafde ingen Børn; hand døde 1763.

8. Knud Pedersen Næraae[1]), fød i Næraae i Aasum Herredet 1732, deponerede privat 1752 med Testimonium fra sin ældste Broder, Provst Næraae i Svendborg, da værende Catechet i Faaborg, som hafde læst for ham. Tog Examen philosophicum 1759, Attestats 1760, samme Aar prædikede for Dimis under Doctor Bang. Kaldet til Degn for Sønd. Brobye Meenighed 1763. Samme Aar gift med Dorte Maria Ludevigsdatter, fød i Odense, har 1 Søn. Hand gav sin Formands Enke Pension udi 8te Aar til 1771, da hun døde, hvert Aar 1 Tde Rug, 1 Tde Byg, 2 fæde Giæs, 2 Læs Tørv og 5 Rdr i Penge.

Ved den vesten Side af Aaen strax ved Byen ligger det saa kaldede Brobyeværch[2]), som bestaaer af 15 Huuse,

---

[1]) Ifølge Sønder Næraa Kirkebog var han Søn af Skrædder, ikke Degn, som almindeligvis angives, Peder Lauritsen (viet 8. Oct. 1714 til Gjertrud Hansdatter og død 1751, 72 Aar gammel, begr. 9. Juni), der af hans ældre Broder, Provst Laurits Pedersen Næraae, død 1794 som Præst i Svenborg, bekjendt af sin Udgave af Blochs fyenske Gejstlighеds Historie, kaldes med Tilnavnet Bull (Ordinandernes Curric. vitae i Bispearch.). Knud Næraae blev 12. Aug. 1763 af Fru Fogh kaldet til Degn i S. Broby (Collatsprot. i Bispearch.) og levede her i over 41 Aar til sin Død 1805; Skifte efter ham er begyndt 7. Februar. Med sin forud afdøde Hustru havde han kun en Søn, hvis Enke Magdalene Dahr, da hans Forældre 26. Febr. 1800 oprettede Testamente, var gift med Degnen Lars Brandt i Vester Hæsinge. Knud Næraaes Bo var vel forsynet med Indbo, men nogen Opgjørelse af dets Status er ikke indført i Skifteprotokollen, da det overdroges Arvingerne, Provst Næraaes fem Døtre, at skifte (Anf. Skiftepr. III, 380 f., 407 ff.). [2]) Ønsket om at kunne forsyne Hæren med Vaaben, uafhængigt af Leverancer fra Ud-

hvor Rigens Marsch Anders Bille som da værende Eyere af Brobyegaard lod indrette en Gevehr-Fabriqve; af et Aars-Tal paa et Huus der paa Værchet kand sluttes det har været 1651. Værkstædet var ved den forbigaaende store Aae og saaleedes indrettet, at Hamrene, Blæsebælgene, Bore- og Dreye-Værkerne altsammen kunde drives ved Vandet. Til Boliger for Haandværksfolkene lod hand nedbryde en Gaard ved Levesmose, Høysgaard kaldet, og af Materialerne Wærchet bygge samt Huusene teglhænge, som de fleeste endnu ere; Mesteren boede i det Huus, hvor det priviligered Gastgiver Huus er, som den Tiid var ziiret med en Spiir og almindelig kaldtes Spiiren; i samme hængte en stoer Klokke, som brugtes at ringe med Morgen og Aften, naar de skulde gaae paa og af Arbeyde. Efter faae Aars Drift blev det af de svendske Krigsfolk Aº 1658 ruineret; der skal endnu findes Gevehrer, som her ere giorte, og siges at være meget gode; Klokken, som nogen Tiid blev brugt til Bordklokke paa Brobyegaard, blev siden solgt og skal hænge i en Kirke ved Aunsberg udi Jylland. Og som bemeldte Anders Bille døde i samme Krig 1657 og hans Gods

---

landet, der i den sidste svenske Fejde havde været næsten standsede, foranledigede Oprettelsen af Vaabenfabrikken Brobyværk, der skete noget tidligere, end her angivet, formentlig et Par Aar efter at Anders Bille 1645 havde kjøbt Brobygaard; den 17. Maj 1648 tilmageskifter han sig af S. Broby Degnebol nogle smaa Stykker Jord sønden og østen for S. Broby Møllebro, som falde belejlig at bygge paa til at gjøre »Geuerge« paa (Kronens Skøder II, 2), og 28. Nov. s. A. erhverver han og sexten andre Herremænd kongeligt Privilegium paa Værket; eftersom der hidtil har været stor Mangel i dette Kongerige paa »Manufactur«, skrive de i deres Ansøgning om Privilegiet, havde de adskillige Haandværksmestre bestilt og indført i Fyen med stor Bekostning for at forfærdige Harnisker, Musketter, Pistoler, Degener, Piker og andet Gevær og der have ladet bygge Huse og Værksted oprette i S. Broby, forat saadant Gevær ikke alene kunde forfærdiges her i Landet, som hidtil fra fremmede Lande bleve indførte med stor Besværing og Bekostning, men ogsaa forfærdiges af bedre Prøve, da det indførte for det meste har været gam-

deelt iblandt hans Børn, blev Værchet ikke meere sat i Stand, men Huusene som andre bortfæstede; og da der siden efter paa beqvemmere Steder er indrettet slige Værker, har det heller ikke været anseet for nødvændigt. Da Lande-Veyen fra Odense og til Faaborg og fra Assens til Svendborg falder her igiennem, er der for de, Reysendes Skyld paa Wærchet oprettet en priviligeret Kroe.

---

melt, udskudt, fordærvet og blot paa ny oppudset, og saaledes Pengene kunde blive her i Landet; de søge derfor om Monopol og om, at Kongen vil tage sine Geværer hos dem og forbyde Indførsel af fremmed Gevær, og endelig om Toldfrihed paa 200 Skp Jern, 100 Centner Staal, 100 Læster Stenkul samt fri Udførsel af de forfærdigede Geværer. I Privilegiet blev der tilstaaet Participanterne Monopol samt fri Ind- og Udførsel, men Kongen vilde ikke forbinde sig til at handle med dem alene, med mindre de leverede lige saa godt Gevær for lige saa godt Kjøb som Andre samt biede med Betalingen efter Rigets Lejlighed ligesom alle andre Leverandeurer. Privilegiet blev stadfæstet 8. Juni 1651, og at Kongen har kjøbt Vaaben af Værket, ses deraf, at Participanterne s. A. fik Anvisning paa Betaling derfor af St. Hans Klosters Len (Vedel Simonsen, Rugaard II, 1 S. 121 ff., Danske Atlas III, 548, VI, 743). I sin *Encomion Regni Daniæ* (1654, S. 123) omtaler Jens Lauritsøn Wolf Brobyværk saaledes: Ved Braaby udi Fyen er et meget berømmeligt Værk oprettet med adskillig Manufactur at gjøre og kunstelig forarbejdes med stor Behændighed, saasom er Musketter, Pistoler, Fyrrør, Klinger adskillige Slags, Fæster, Partisaner, Hellebarder, Harnisker, Piker, Hakker, Spader, Jernskovler, Øxer og al andet Slags, som til Krigsbrug hører, det man ellers tilforn fra fremmede Steder forskrive skulde og med mange Penge dyre betale. — Endnu findes i Kjøbenhavns Tøjhus og i Nationalmuseet smukke Prøver af Vaaben fra Brobyværk, bl. a. 4 Partisaner med Frederik III.s Navnetræk, Vaaben og Valgsprog, forfærdigede 1648—49, en Riffel med Anders Billes Navn og Vaaben (1650) og et Spyd med Biskop Hans Svanes Navn (1651). Selv efterat Svenskerne havde ødelagt Vaabenfabrikken, vedblev Brobyværk i mange Aar at have Udseende af en lille Fabriksby, hvis Befolkning, indført fra forskjellige fremmede Lande, var en Svøbe for hele Egnen (Jørgensen Kistrup i Fyens Stiftstid. 1877 Nr. 252). En Peder Hansen, forrige Forvalter paa Broby Munitionsværk, boede 1667 i Assens (Assens Pantebog 1652—96 fol. 54).

I Byens Marker findes ingen Spor af Alderdommens Mærker, saasom hedenske Begravelser, Offerstæder eller Høye, heller ingen mærkværdige rindende Kilder. Vel synes det, som der i de papistiske Tider maae have staaet en Kirke eller Capel paa Marken østen for Byen, saasom der er Jord i Nærheden, som endnu bærer Navn deraf, samt et Kiær kaldet Capels Kiær, og efter gammel Sagn skal i samme en Klokke været nedsiunken, som af samme Capel var udfløyen; men som eenhver veed nok, hvad Grund slige Fortællelser har, vil det kun sige lidet, uden alleene deraf kand sluttes, at der maae have været et Capel, men om samme har været førend den anden Kirke blev bygt eller i hvad Henseende oprettet, kand ikke siigis, saasom Alderdommen slet intet har efterladt noget herom til Oplysning[1]).

Strax sydost ved Byen ligger Brobyegaard, som er et gammelt adeligt Sæde; dends frie Hovedgaards-Taxt er 34 Td^{r} 2 Skp^{r} 3 Fd., Skovskyld 9 Td^{r} 5 Skp^{r} 1 Fd. Gaarden er vel bygt og holdt vedlige; Borgegaarden be-

---

[1]) Den hos Trap III, 683 nævnte *Dyrehøj*, N. Ø. for S. Broby paa Vejen til Ølsted, er ikke egentlig en Høj, men et Højdeplateau, paa hvis sydlige Fald *Klokkekjæret* ligger. Indtil for ca. 50 Aar siden var det et Kjær, hvorved stode nogle høje Popler; nu ser man kun en Lavning, der er besaaet som den tilstødende Jord. Sagnet om den i Kjæret nedsunkne Klokke spores endnu, men Navnet Capelskjær, der ogsaa forekommer i Bispearchivets Herredsbøger af 1667 og 1690 (Capelskjær i Østermark), kjendes ikke længer. — Til Brobygaard knytter sig det hos Thiele, Danmarks Folkesagn I, 79, fortalte Sagn om den saarfaste Ladefoged, der, da Fjenden var i Landet, traf to af hans Soldater ifærd med at plyndre hans Hus og slog den ene ihjel paa Stedet, medens han gav den anden sit Banesaar paa Odensebakken i Gaardens Nærhed m. v. Nogen Sandhed er der i Sagnet, skriver S. Jørgensen (Kistrup) i Fyens Stiftstidende 1877 Nr. 252; thi i et gammelt Træ paa Odensebakken fandt man for nogle Aar siden Skelettet og Bevæbningen af en svensk Soldat; han maa ganske sikkert have skjult sig der for Partier af Befolkningen og fundet Hungersdøden i sit skrækkelige Fængsel. — Herom har intet kunnet oplyses.

staaer af en Hovedbygning og 2de Side-Bygninger, Hovedbygningen er grundmuret, anseelig høy og stoer, dog kun 1 Etage, bygt af Børge Trolle; paa en Gavl staaer med Jern-Bogstaver B. T. F. P. B. 1673, som betyder Børge Trolle og Frue Pernille Bille, da Aarstalet formodentlig betyder det Aar, som den maae være bygt. Side-Bygningerne ere af Muur- og Bindingsværk; for Enden af det store Huus har nuværende Eyere, HEr Geheyme Raad Schaffalitzky ladet bygge et nyt Kiøkken med fleere Kamre, hvorved de andre Værelser ere blevne fleere og ordentligere. Imellem Borgegaarden og Ladegaarden ere Graver med en Broe over. Ladegaarden er ligeledes anseelig stoer, og til Tærske-Laden har bemeldte høye Eyere ligeledes bygt et anseeligt Stykke; hand har ogsaa paa Gaarden ladet opsætte et stort Slag-Uhr. Ved Gaarden er en smuk Have, ziret med Buschagie og Terrager. I Haven er en stoer Mængde rare Frugttræer, og er i nuværende Eyeres Tiid giort meget større; den er omgivet med et aabet Stakeet og giver for de forbireysende en behagelig Siune. Til Gaarden er anseelig Skov af Eeg og Bøg saavel i dends egne Lykker, som ogsaa noget i Bøndernes, og er desuden en god Avlsgaard. At Gaardens Jorder maae være eendeel forandrede, kand sluttes deraf, at der endnu kand sees rudera i Gaardens Lykker, hvor tilforn et Par Bøndergaarde har staaet. Til Gaarden er got Fiskerie, deels i Damme, deels i den forbie Gaarden og igiennem Sønder Brobye Marker løbende store Odense Aae.

Gaardens Eyere, som viides, har været[1]):

---

[1]) Efter nu tilgængelige Kilder kan Rækken af Brobygaards Ejere følges ikke lidt længere tilbage (jvfr. Trap, Danmark III, 682. Jac. Madsens Visitatsbog ved Crone S. 235, 238, 277, 345. Danmarks Adels Aarb. XVII, 217, XXIII, 318. Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI, 190, 337). Johannes Pedersen, Ridder, nævnes 1351; Anders Jepsen 1388; Bild Nielsen (Kruckow) og Fru Ide Jacobsdatter Norby, der

HEr Anders Bille, Dannemarkes Riges Marsch og Raad, som tilligemed Brobygaard eyede 8te adelige Sædegaarde; hand lod 1651 anlægge Gevehr-Fabriqven ved Aaen i Sønder Brobye; ved Fridericiæ Indtagelse og dends Defension bekom hand af Landsens Fiender sit Bane-Saar, hvoraf hand døde d. 6te Nov. 1657, 57 Aar gammel, og ligger begraven i Haarbye Kirke. Efter hans Død er Brobyegaard ved Arv tilfalden hans Datter Pernille Bille, gift med Børge Trolle til Troldholm i Sielland; hand har bygt det store, grundmuret Huus paa Brobye-

---

levede 1572; deres Datter Maren Bild, gift med Henning Venstermand, der døde paa Brobygaard 1. Maj 1581, hvorefter hun solgte Gaarden og tog Ophold hos en Bonde, hun havde i Ølsted, medens hende gamle Søster Anne boede hos en Bonde i Dreslette (1589). Kjøberen var Frants Rantzau, født 1555, der faldt 1612 paa Skjellinge Hede (Dansk biogr. Lex. XIII, 427). Fra hans Tid stammer det paa den Rantzauske Stamtavle paa Krengerup malede Billede af Brobygaard, der er gjengivet hos V. Lorenzen, Rantzauske Borge og Herresæder i 16. Aarh. S. 23; efter denne Fremstilling var Hovedbygningen den Gang et stort hvidkalket Bindingsværks Hus med Kjælder og to smallere Tilbygninger, ligeledes af Bindingsværk; Tagene og alt Træværket er rødmalet. Hans Enke Anne Eriksdatter Rosenkrantz (1564—1618) ejede endnu 1614 Gaarden, derefter hendes Søn Henrik Rantzau (1599—1674; Dansk biogr. Lex. XIII, 448), som 1635 skjødede Gaarden til Jomfru Anne Rosenkrantz, født 1610, Datter af Jacob Rosenkrantz til Arreskov; efter hendes tidlige Død 4. Nov. 1645 udkjøbte Rigsmarsken Anders Bille til Damsbo og Løgismose (død 10. — ikke 6. — Nov. 1657), der var gift med Jomfru Annes Søster Sophie Rosenkrantz (død 1667), sine Medarvinger (Borchard Rud til Sæbygaard, Mogens Høg til Kjærgaardsholm, Gunde Rosenkrantz til Skabygaard, Mette Rosenkrantz sal. Otte Brahe Pedersens til Torbenfeld, Edel Rosenkrantz sal. Gabriel Laxmands til Frøslevgaard og Jomfru Margrete Rosenkrantz), hvis Skjøde til ham er udstedt i Kjøbenhavn 30. Juni 1646 og foruden Hovedgaarden omfatter følgende Gods: i S. Broby 12 Gaarde, Broby Mølle, 12 Gadehuse; i Allerup 2 Gaarde; i Ølsted 2 Gaarde og 2 Gadehuse; i Tørringe 3 Gaarde; i Sallinge, Hillerslev Sogn, 3 Gaarde, 1 Gadehus; i N. Broby 2 Gaarde; i Flemløse Sogn og By 1 Gaard (Orig. paa Perg. i Grevskabet Muckadells Archiv). Anders Bille havde allerede tidligere erhvervet Gods i S. Broby ved Skjøde fra Christen Holck til Søbo, Befalings-

gaard og formodentlig fleere Huuse, og fortælles endnu, at, da de lagde Grunden til det store Huus, gik hand selv og arbeydede med og var hand saa stærk, at hand ved den eene Ende paa en Bar kunde bære en Steen, som 2de føre Karle maatte bære ved den anden Ende; da hand døde d. 13. April 1676, 38 Aar, er Gaarden ved Arv tilfalden hans Sønner:

Niels og Anders Trolle; men som de deels vare unge, deels fraværende, var Gaarden i deres Tiid meest under Forpagtning, hvorved Godset temmelig blev forringet. Efter Niels Trolles Død 1697 blev Gaarden solgt til

---

mand paa Silkeborg (Orig. paa Perg., dat. Viborg 28. Jan. 1633, i Grevskabet Brahesmindes Archiv) og 1655 tilmageskiftede han sig af Jørgen Brahe 1 Gaard i S. Broby, 1 Gd. i Allerup og en Part i Broby Mølle (J. Br.s Skjøde, Hagenskov Slot 24. April 1655, Orig. i Brahesmindes Archiv; And. Billes Skjøde, Løgismose 1. Maj 1655; begge indførte i Landstingets Skjøde- og Pantebog I, 210—13). Ved det Skifte, Rigsmarsken og hans Frue 1656 gjorde, tildeltes Brobygaard Datteren Pernille, gift med Børge Trolle (se ovfr. S. 8); efter deres Død arvede Sønnerne Kammerjunker Niels Trolle og Anders Trolle Gaarden, af hvilke Anders efter Niels' Død 1697 (se ovfr. S. 8) blev Eneejer, idet hans Svoger Frederik Kaas afhændede til ham den hans Hustru Sophie Trolle efter Niels tilfaldne Arvepart (Skjøde, dat. Brobygaard 10. Sept. 1698, i Landst. Skjøde- og Pantebog X, 516). Formodentlig har Anders Trolle haft nok at tage vare ved sit sjællandske Gods Trolholm (nu Holsteinborg), siden han faa Aar senere ved Skjøde, dat. Kjøbenhavn 17. Juni 1701 (Anf. St. XI, 79) solgte Gaard og Gods til Amtsforvalter, Kammerraad Christian Nielsen Fogh (se ovfr. S. 11 ff.); Hovedgaardens og Skovens Hartkorn angives til 53 Tdr. Anders Trolle beholdt 11000 Rd. staaende i Brobygaard til 5 pCt. Fogh var en meget dygtig Forretningsmand og en fortræffelig Øconom, der især ved Laan til betrængte Herregaardsfolk samlede sig en Formue (jfr. Rasmussen Søkilde og Jørgensen (Kistrup), Hillerslev og Østerhæsinge S. 138 f.); ogsaa som Landmand maa han have haft Evner, da Gehejmeraad Marcus Gjøe ellers næppe vilde have set sin Fordel ved at betro ham Forpagtningen af Brahesborg (I, 19 ff.). Efter Foghs Død 1716 blev hans Enke Birgitte Fugl siddende paa Gaarden, indtil hun 3. Sept. 1736, fem Aar før sin Død, skiftede med sine Børn og overdrog Sønnen Niels Gaard og

Christian Nielsen Fogh, Cammer-Raad og Amtsforvalter over Assens og Hindsgauls Amter. I hans Tiid er Godset noget forbedret; hand døde d. 10de Martii 1716. Efter hans Død beholdt hans Enke Gaarden og siden deres Sønner, først

Niels Fogh. Hand var en god Landmand og bragte først Godset i Stand; de Gaarde, som ved Deeling vare svækkede, samlede hand efterhaanden; hand gik ofte omkring til Bønderne for at opagte enhvers Stræbsomhed og derefter belønnede dem; hand forbød dem strengeligen at søge Kroen, gik selv ofte derind og, om hand

---

Gods, ialt af Hartkorn 366 Td. 1 Sk. 1 Fk. 1 Alb. Skjødet er udstedt paa Brobygaard den 5. s. Md., (Anf. St. XVI, 110). Da han levede ugift, bestemte han i sit Testamente, dat. Brobygaard 9. Juni 1747 med Tillæg 19. Juli s. A. (Anf. St. XVII, 410. Kgl. Bevill. 9. April 1740), at hans Broder Marcus (S. 12) eller, hvis han ikke vilde, den yngre Broder Knud skulde arve Brobygaard efter ham paa visse Betingelser, deriblandt at den ældste Søster Anna Fogh (S. 12) skulde have 100 Rd. aarlig, fri Husværelse paa Gaarden, fri Ildebrand, frit Foder og Græs til to Køer og Befordringskab til og fra Kirke og andensteds; desuden skulde visse Summer udbetales til andre Slægtninge og 60 Rd. til Sognets Fattige. Marcus Fogh tøvede ikke med at overtage Gaard og Gods ved sin Broders Død 1747 og en halv Snes Aar senere arvede han efter sin anden Broder Knud (begravet i Grindløse Kirke 24. Febr. 1757) Hovedgaarden Jerstrup (Grindløse Sogn, Skam Herred) med Gods og jura patronatus til Grindløse, Klinte, Ejlby og Melby Kirker, i alt over 360 Td. Hartkorn, som han dog samme Aar solgte til Lars Svitzer (Skjøde dat. Brobygaard 9. Dec. 1757, anf. St. XVIII, 382); dog reserverede han sig den aabne Begravelse i Kirken, hvor hans Broder var nedsat. — Med Kongl. Bevilling oprettede Cancelliraad Fogh og Hustru Christiane Sophie Ernst, der efter 18 Aars Ægteskab ingen Børn havde, Testamente, Brobygaard 23. April 1762 (Anf. St. XIX, 86), hvorefter den længstlevende paa visse Betingelser skulde beholde Gaarden; da Fogh samme Aar døde, blev altsaa hans Enke Brobygaards Ejer mod at udbetale 1000 Rd. til hans to Fætteres Børn (nemlig Lars, Poul og Clemmen, Sønner af Justitsraad Anders Fogh til Kragerup, og Enevold Berregaard, Søren og Christian, Sønner af Justitsraad Hans Fogh) samt 100 Rd. til Sognets Fattige.

da fandt nogle af sine Bønder, drev hand dem strax ud og desuden straffede dem. Hand befalede, at de Penge, som for Græsning eller ved anden Leylighed bleve indcasseret, skulde leveres ham, og blev derfor kiøbt Tierre, Jern og anden Fornødenhed, i Stæden for at de forhen bleve drukne op: in summa! hand giorde aldt, hvad hand kunde, for at bringe Godset i Floer, og hafde de til Landvæsenets Forbædring siden udkomne allernaadigste Forordninger da været, hafde hand visseligen endnu bragt det videre; hand stiftede et Legatum, at 3 af Godsets Fattige skulde bestandig nyde ugentlig paa Brobyegaard hver 8 ß. Hand døde u-gift d. 1ste Decembr 1747, 54 Aar. Efter ham hans Broder

Marcus Fogh, Cancellie-Raad, var først Byefoget i Odense. Hand var en lærd Herre og hafde i sine yngre Aar reyst paa udenlandske Academier, og i Henseende til Godsets Forbedring fulgte hand den af hans Broder allereede lagte Plan; hand døde uden Børn 1762 i sit Alders 64 Aar. Efter hans Død blev ved Testamente Eyere af Gaarden hans Enke

Frue Christiane Sophia Ernst, en Datter af HEr Etatz Raad og Politie-Mester Ernst i Kiøbenhaun; hun var en fornuftig og dydig Dame, giftede sig 2den Gang 1764 med

Hans Friderich Windtz, General Major og Ridder; hand var en god Huusholdere, forbedrede det af sl. HEr Niels Fogh stiftede Legatum med Tillæg af 8 ß ugentlig til end een Fattig; hand døde d. 1ste April 1765 efter 1 Aars Ægteskab og atter efterlod Gaarden til bemeldte sin Enke, som eene besad den i 4 Aar til 1769, da hun indlod sig i det 3die Ægteskab med Hans Excellence

HEr Albrecht Christopher Schaffalitzky de Muckadell, Geheyme Raad, Ridder og Cammer-Herre, som nu værende Eyere; og har hun tillige med ham skiænket til Godsets Fattige en Capital af 2000 Rdr, som staaer pri-

oriteret i Brobyegaard, hvoraf de aarlig nyder Renten; Fundatzen ligger paa Gaarden og i Stiftskisten og i Følge af samme skal den nu værende Degne-Kone, Dorte Maria Ludevigsdatter, om hun skulde blive Enke, nyde af bemeldte Renter aarlig 20 Rdlr. Ved denne Donation ophører det af sl. Hr Niels Fogh og HEr General Windtz stiftede Legatum. Nærværende høye Eyere har meget forbedret Gaardens Bygning, ladet Haven giøre større og desuden giort mange gode og nyttige Indretninger. Bemeldte hans Frue døde d. 15. Febr. 1771 henved 66 Aar. Efter hendes Død kom hand atter i Aaret 1773 i Ægteskab med Frue Birgitte Reedtz, Enke af HEr Conferentze-Raad Holst til Arreschov, eyer altsaa 4 Herregaarde: Arreschov, Gieldschov, Brobyegaard, Ølstedgaard og desuden en liden net Gaard Høyerupgaard.

2. *Ølstæd.* Ølsted ligger næsten 1/2 Miil østen for Sønder Brobye; den bestaaer af 10 halve Gaarde, som hver staaer for 6 Tdr Hartkorn, 2 Boelstæder og 9 Huuse; til Byen er kun maadelig Rugland, da Jorden falder leeragtig, men avles godt Vaarkorn. Heele Byen hører nu til Ølstedgaard. Byen ligger paa et sumpigt Sted, dog haves Mangel paa godt Vand; til de fleeste Stæder ere gode Frugt-Haver, og er det mærkeligt, at Frugt-Træerne der i Byen ikke saa ofte faaer Skade som i andre Byer, som deels maae komme af den fugtige Grund, deels af en høy Banke paa den vesten og nordvest Side af Byen, under hvilken den ligger i Beskiermelse for de fra denne Kant blæsende Vinde. Til Byen er nogenlunde fornøden Tørve-Skiær, men Høe-Avlingen er kun ringe, uden hvad den ved Kleversæd kand blive forbedret. Som Byen er saa langt fraliggende fra Kirke-Byen, hvor der om Vinteren falder en slem Vey, var det forhen en Skik, at Degnene eengang om Ugen kom der og læste for Byens Ungdom; men siden Skole-Væsenet paa Landet er bleven indrettet, har de Friehed selv under

Præstens og Degnens Tilsiun at holde sig en Skoleholdere for de Smaae, dog uden at afkorte Degnen noget af det ham for Skolehold ellers er tilsagt; men de Voxne søger Skolen i Sønder Brobye. I Byens Marker findes ikke mange hedenske Begravelses-Steene eller Høye, dog ligger en Høy vesten for Byen, kaldet Drages Høy[1]), hvor der ved at grave efter Gruus er funden nogle Urner, en gl. forrusten Dolk etc. Især er funden i en Urne en besynderlig Instrument af Messing, hvor i en aflang Bøyel var 4 Stk. tynde Messing i Form af 2 Hager og 2 smaae Knivblade, som ved en Navle kunde lade sig omdreye og lægge tilbage i Bøylen ligesom de brugelige Prop-Trækkere.

Strax østen for Byen ligger Ølstedgaard, et gl. adeligt Sæde, staaer for Hartkorn 18 Td[r] 7 Skp[r] 1 Fd., Skovskyld 2 Skp[r] 2 Alb.; Gaarden er vel bygt og er Stuehuset af Muur og Bindings-Værk, en Etage, nye opbygt af HE[r] Capitain Himmelstrup[2]). Ved Gaarden er en smuk Have med endeel skiønne Frugt-Træer samt en god Humle-Have. Den har sine Lykker indhegnet for sig selv; til Gaarden er kun maadelig Skov, men got Korn-Land som ogsaa Høe-Avling. Den har tilforn været u-complet, dog haft alle adelige Privilegier, hvorfor den ogsaa af nu værende Eyere HE[r] Geheyme Raad Schaffalitzky med Bøndergods er completeret og er nu en frie Hovedgaard.

Af Eyere viides alleene[3]):

---

[1] Drageshøj lader sig nu næppe paavise. [2]) Capitain Himmelstrup opførte 1737 Stuehuset af Bindingsværk med høje Kjældere, Oberst Ehrenfeldt udvidede 1767 Bygningen (Hofman, Fundationer VI, 108. Danske Atlas VI, 820). Stuehuset var teglhængt, Gaardens tre andre Længer straatækte. I et hæftigt Tordenvejr om Eftermiddagen den 22. April 1850 slog Lynet ned i Gaarden, der totalt afbrændte; den gjenopførtes samme Aar. [3]) Ølstedgaards Historie (jvfr. Trap, Danmark III, 683. Danmarks Adels Aarb. VIII, 143 f., XVIII, 549, XXIII, 490,

Caspar Due, Obrist, som tillige med sin Frue, Frue Regitze Oldeland eyede Ølstedgaard ungefær midt i forrige Seculo; efter deres Død blev den solgt til

Søren Boldt, som var Regimentsqvarteermester; hand solgte den siden til Cammer-Raad

Christian Nielsen Fogh til Brobyegaard sidst i forrige Seculo; fra den Tiid har den haft samme Eyere som Brobyegaard indtil i Aaret 1736, da den ved Arv tilfaldt bemeldte HEr Cammerraad Foghs Datter

Hedevig Sophia Fogh, som da kom i Ægteskab med HEr Capitain Himmelstrup. Efter hans Død 1738 beholdt hans Enke Gaarden og atter giftede sig med HEr Capit. Ballmand, siden Obrist samt nobiliteret med det Naun Ehrenfeldt. Efter hendes Død 1748 beholdt han fremdeeles Gaarden, og da hand døde 1768, efterlod hand den til sin anden Frue Maria Elizabeth d'Beenfeldt; men da hun i Aaret 1770 indlod sig i Ægteskab med HEr Etatz Raad d'Hoffmand, Amtmand over Collinghuus Amt, blev Gaard og Gods solgt og kiøbt af HEr Geheyme-

---

XXIV, 325 f.) kan ikke følges længere tilbage end til 1580'erne, da den havde samme Ejer som Brobygaard, Fru Maren Bild, Henning Venstermands Enke, der formodentlig omtrent samtidig har skilt sig ved begge sine Gaarde. Ølstedgaard ejedes 1605 af Laurits Oldeland, efter hvem den gik i Arv til hans Datter Kirsten Oldeland, gift med Christian Normand (Norman de la Navité), død 1645, om hvem lidet vides udover, at han 1631 skyldte Fru Kirstens Sødskendebarn Hans Oldeland til Trellerup 500 enkende Rd. (Kalls Saml. Nr. 565 4to, Fol. 147) og at han ved Mageskiftebrev, dat. Odense 1. Oct. 1633, afhændede til Gregers Krabbe til Torstedlund en Gaard i Ejlby Sogn, Skovby Herred, mod tvende Gaardsparter i Vantinge Sogn og By, Salling Herred (Orig. paa Perg. i Stamhuset Hverringes Archiv). Som Enke solgte Fru Kirsten ved Skjøde af 13. Juli 1646 Gaard og Gods til Caspar Due og hans Hustru Regitse Oldeland, Datter af ovennævnte Hans Oldeland (Landstings Skjøde- og Panteprot. I, 1). Et lidet Minde om disse Medlemmer af Oldelandernes længst uddøde Slægt gjemmes i Karen Brahes Bibliothek i et Exemplar af Rasmus Hansen Reravius' Skrift: »Husfred. Det er Aarsager aff den hellige Scrifft, som skulle beuege alle Christelige

Raad Schaffalitzky til Brobyegaard, som ved meere Godses Tillæggelse har giort Gaarden complet.

3. *Allerup.* Allerup ligger 1/4 Miil vesten for Sønder Brobye, den bestaaer af 7 Gaarde og 3 Huuse, de 3 Gaarde og 2 Huuse hører til Søeboe, de øvrige til Brobyegaard; de 2de Gaarde, som hører til Søeboe, har tilforn været een og derfor regnes ikkun for halve Gaarde, skiønt hver af dem staaer for 7 1/2 Td. Hartkorn. Den har, da den var samlet, været en skiøn Gaard, saasom dends tilliggende Grund falder eendeel paa de bedste Stæder. Een af de Gaarde, som hører til Brobyegaard, staar for noget over 17 Tdr Skyld, men er kun en maadelig Gaard og kand ikke avle meget meer Korn end een af de fornevnte halve Gaarde, saa dends Hærlighed bestaaer alleene i Græsning. Jorden der til Byen falder skarp og steenet, ellers haves ligesom til Sønder Brobye eendeel Skov-Haver. Ald Byens Jord ligger paa den vesten Side for den, hvilket giør Driften tungere, end

---

Ectefolck, til at holde Fred oc Endrectighed i deris Husholdning« Kjøbenhavn 1575. Denne Fredens Bog har først tilhørt den som en særdeles trættekjær og uforligelig Dame bekjendte Fru Anne Oldeland, død 1602 som Enke efter Hans Norby til Uggerslevgaard; paa Forsatsbladet har hun under Aarstallet 1581 skrevet: »Kastt dyn soryg paa hieren, men heren skal vere dig hielp, skal icke sycte os. Anne Olle Land egend hand«. Derefter hendes Broder »Lauriitz Oldeland«, som underneden har tegnet sit Navn og Vaaben med Aaret 1583. Endelig har »Rigedz Oldeland egen handt« bag i Bogen indført nogle rimede Sententser, saasom »Løgken kommer og løgken gaar, huem gud frigter hand løgken far; ieg tager Gud for noden sin, ieg nøgis gerne med løgken min«. — Caspar Due, der tilhørte en norsk Slægt, var Oberst og gjorde 1657 Tjeneste som Commandant i Landskrone; hand døde 1676, efterat han Aaret forud havde haft den Sorg, at en af hans Sønner, Capitain Peder Due, under et Ophold i Faaborg for at hverve Soldater blev »meget skammelig og paa mordiske Vis overfaldet, stødt, slauget og saaledes medhandlet af forskrevne Bys Borgerskab, at han og af samme Hug og Slaug haver bekommet sin Død og Banesaar« (Landstingets Justitsprot. 22. Sept. 1675). Hvor længe Fru Regitse ejede Ølstedgaard som Enke,

hvor Byerne ligger midt i deres Jorder. De fleeste der i Byen har god Tørve-Skiær som ogsaa nogenlunde Høe-Avl. Paa Byens Marker ligger en liden Søe, hvorudi er Giædder og Aborrer; ellers viides intet mærkværdigt.

4. *Tørringe.* Tørringe ligger strax sønden for Sønder Brobye, hvor igiennem Lande-Veyen gaaer til Faaborg. Den bestaaer af 8te heele og 1 halv Gaard samt 4re Huuse, hvoraf de 5 Gaarde og 1 Huus hører til Brobyegaard, 1 Gaard tillige med den halve og 1 Huus til Søeboe, 1 Gaard og 1 Huus til Sandholdt, ligeledes 1 Gaard og 1 Huus til Hvedeholm. Byens Jord bestaaer meest i Banker, som deels er leeret deels sandet, dog haves her ligesom til de andre Byer endeel Skovhaver. Til Byen er nogenlunde Høe-Avling, men slet Tørve-Skiær; i øvrigt er slet intet mærkværdigt her ved Byen, uden hvad allereede er erindret. —

Ellers ligger her i Sognet 3 eenlige Huuse, et ligger ved en Skov, som hører til Brobyegaard, Brobye Skov

---

vides ikke; 1. Marts 1682 gav hun Laurits Scheving i Kjøbenhavn Pant i Gaard og Gods for 1000 Rd. in specie og 200 Rd. i danske Kroner og 3. April 1686 gav hun Sognepræsten i Nørre Broby Panterettighed (Landstingets Skjøde- og Panteprot. VII). Hun efterfulgtes af sin Søn, Capitain Hans Due, gift med Hilleborg Kaas, Enke efter Henrik Markdanner til Rønninge Søgaard, som de solgte 1684. I hans Tid brændte Ølstedgaard, hvorfor han 1690 erhvervede to Aars og 1693 et Aars Skattefrihed af Gaarden, som han bortforpagtede og fraflyttede, idet han tog Bolig paa Skjærbæk og, efter at have solgt denne, paa Sanderumgaard, som han ogsaa ejede, men som Følge af sine slette Formuesomstændigheder maatte sælge; dog beholdt han Bolig paa denne Gaard til sin Død 1717; 1707 havde han mistet sin Hustru. Ølstedgaard solgte han ved Skjøde, dat. Sanderumgaard 8. Juni 1693 (Anf. St. X, 75) til Regimentskvartermester Søren Bolt; det samlede Hartkorn var 30 Td. 7 Skp., deraf Hovedgaarden ca. 19 Td. I Skjødet forbeholder han sig Ret til at lade nedsætte et Par Lig i sin Begravelse i S. Broby Kirke, og Kjøberen forpligtes til ikke at maatte forflytte eller bortføre nogen af hans Forfædres Lig, som der ere nedsatte. Søren Bolt var en Mand med saa mange Bestillinger, at han næppe har haft Tid til at tage sig

kaldet, hvis Beboere har Tilsiun til Skoven, og desuden 2de Hyrde-Huuse, et mellem Sønder og Nørre Brobye Marker kaldet Lunde-Huuset, det andet mellem Tørringe og Wester Hæsinge Marker kaldet Ellepinds Huuset. —

Nogle faae Anmærkninger som et Tillæg til det forrige.

I Aaret 1770 lod hans Excellence HEr Geheyme Raad Schaffalitzky til Brobyegaard som Eyere af Sønder Brobye Kirke i Aviserne avertere, at om Nogen formeente sig at have nogen Ret til den store Begravelse under Choret, saasom Intet var henlagt til dends Vedligeholdelse, skulde de inden et Aar mælde sig; men da Ingen indfandt sig, lod hand i Aaret 1771 Kisterne med de Trollers Liig, som findes anført pag. [8 f.], nedsætte i Jorden inde i Begravelsen.

Det er Brug i Sønder Brobye de 3de 1ste Høytidsdage at ombære Tavlen 2de Gange, hvilken Skik maae være kommen fra den Tiid at alle Tavle-Pengene bleve afle-

---

af sit Gods; foruden at være Regimentsqvartermester var han fra 1674 Postmester i Odense med Bevilling til at holde et frit Værtshus og tvende Postvogne til Rejsendes Befordring; 1683 fik han desuden Bestalling som Confiscations-Inspector ved Toldvæsenet og Commercierne i Fyen; tilmed var han Auctionsdirecteur over Fyen og Langeland. Med sin Hustru Gjertrud Frederiksdatter Buchel havde han en Skare Børn, af hvilke Sønnen Gabriel, en for sin Skarnagtighed bekjendt Person, en Tid lang bestyrede Postmesteriet, som han tvende Gange besveg. Intet Under derfor, at Søren Bolts økonomiske Stilling var mislig; 1699 optog han et efter Datidens Forhold betydeligt Laan paa 1800 Rd. i Ølstedgaard (Anf. St. XI, 563) og 1705 solgte han Gaard og Gods til den ovfr. omtalte Amtsforvalter Christian Nielsen Fogh (S. 11 og 28); Skjødet er dateret Odense 6. August (Anf. St. XI, 483). Han levede endnu mange Aar som Postmester i Odense, hvor han døde 26. Juli 1724 i meget armelig Tilstand. — Fogh var alt fra 1701 Ejer af Brobygaard; da hans Enke, som ovfr. S. 28 omtalt, 1736 skiftede med sine Børn, tilfaldt Ølstedgaard den yngste Datter Anna Helvig Sophie Fogh, som 5. Sept. s. A. fik Skjøde paa den; det samlede Hartkorn var da over 52 Td. (Anf. St. XX, 410). Hun var først gift med Capitain Jens Erik

verede til Helsingøers Skole, da de har ladet Tavlen anden Gang ombære til Sognets Fattige. Og da det siden blev anbefalet at svare noget vist af hver Kirkes Tavle-Penge og det overskydende uddeeles til Sognets Fattige, er Skikken dog vedbleven, hvorfore der ogsaa almindelig gives meere i den sidste Tavle end den første. [Senere Tilføjelse:] Dette blev aflagt som unyttigt i Aaret 1795.

I Sæde-Tiden, neml. de 3de Onsdager før Pintze Dag bliver holdet 3de Sæde Prædikener og den sidste Onsdag sender hver Gaardmand med til Kirken et Brød, der kan beløbe sig til 34 og lige saamange 2 Skillinger, hvoraf Præsten tilkommer det halve baade af Brød og Penge; det øvrige halve deeles imellem Degnen og de Fattige. Den nu værende Præst lader sin Anpart Brød uddele i Vaabenhuset tillige med de Fattiges. I Stæden for 2 Sk. har de forhen givet en liden Ost, som nu er gaaet af Brug.

Det er paa nogle Stæder her i Landet Skik, at naar

Himmelstrup (S. 10) og efter hans Død med Oberst Johan Sigismund af Ehrenfeldt (S. 10); begge Ægteskaber vare barnløse, og Ehrenfeldt, der saaledes ved hendes Død 1748 blev Ejer af Ølstedgaard, giftede sig igjen med Marie Elisabeth Beenfeldt (fød 1737, død 1816), Datter af Generallieutenant Herman Frederik Beenfeldt til Lammehave. Ehrenfeldt døde 1768, hvorefter hans Enke 10. Febr. 1770 ægtede den som fortjent Historiker og udmærket Embedsmand bekjendte Hans de Hofman, død 1793 som Conferentsraad og Amtmand over Koldinghus Amt. Da han havde Bopæl i Fredericia, har han formodentlig funden, at Gaarden laa ham ubekvemt, og derfor snarest skilt sig af med den. Ved Auction den 21.—22. Maj 1770, et Fjerdingaar efter sit Bryllup, lod han i sin egen Nærværelse Gaard og Gods (Hovedgaardstaxt 18 Td. 7 Sk. 1 Fk. Hartkorn, Skovskyld 2 Fk. 2 Alb., Bøndergods i Ølsted By, 6 Gaarde og 6 Huse, 33 Td.) sælge til den højstbydende, Gehejmeraad Schaffalitzky de Muckadell, for 15,610 Rd.; af Inventarium bortsolgtes for 800 Rd. (Salling Herreds Auctionsprot. 1739—1815). Kjøberen, der Aaret forud havde tilgiftet sig Brobygaard, bragte saaledes atter disse Gaarde paa een Haand og ved Oprettelsen af Grevskabet Muckadell 26. Nov. 1784 optoges de begge i dette.

Nogen vil begive sig i Ægteskab, gaar Fæstemanden tilligemed 2de Mænd til Præsten, som indfører det i Kirke-Bogen tillige med de 2de Mænds Navne, der ere hans Forløftnings-Mænd; men her i Sognet er ikke Brug, at andre end Fæstemanden eene gaaer til Præsten eller en Anden paa hans Vegne, med mindre hand skulde være ganske fremmet og ubekiendt.

Ved Barselqvinders Kirke-Gang faaer Præsten ikke Høns og Eg, som nogle Stæder er brugelig, men alleene den sædvanlige Offer.

Af hver Confirmando faaer Præsten 1 Par Høns og en Snees Eg og Degnen 2 ß, som de medbringer Løverdagen før Confirmations Søndagen.

BILAG.

1.

Vii effterscreffne Niels Brwn i Salinge, herritsfogit i Salingsherrit, Hans Bricsß, fogit paa Ørkil, Per Aagesßen i Swineborgh, Anders Eskemand i Ølsted, Eric Marquardsßen i Veløff, Hans Dieghn i Sønder Broby oc Hans Esbernsßen i Høroppe gøre witherlicht fore alle mett thette vort obne breff, at aar effter Gudtz byrd m d x tertio then tisdag nest fore sancti Bartholomei dag[1]) paa Saling herrits ting vor skicket hederlig mand her Knut Hintzen, sogneprest i Sønderbroby, beddendis, fek oc framledde eet fult tingis widne ved ottæ trofaste dannemend, som ære Seueren Olsßen i Vontinge, Pouel Andersßen ibidem, Eric Marquardsßen i Veløff, Hans Nielsßen i Biertæ, Anderß Eskemand i Ølsted, Hanß Esbernsßen i Høroppe, Matthis Køg i Espæ oc Nis Nielsßen i Snaroppe, hwilke forscrefne 8 trofaste dannemend

[1]) 23. August 1513.

alle samdrechteligh vidnethe paa theris gode tro oc sandhedtz ord thet thi same dag sandelig hørde oc soghe, at forscrefne her Knutz Hintzen haffde 2 loffhøringe hære innen tinge, som wore her Lauris Brwn aff Espæ oc her Lauris Seuerensßen i Øster Hæsingh. Thi henlethe forscrefne dommere oc danne mend i lent lyd i swo modhe, at thi hørde oc soghe thet forscrefne her Knut Hintßen stod vdi sijn prestegard i Sønderbroby, oc giorde sijn lowg oc laghefftz mett 12 gode prestemen, som dommeren haffde hannem forfwndeth til tinge paa all sijn prestegardtz rette tilliggelse, skoff oc mark, ager oc æng, fiske vatn oc fægangh innen gard oc vthen, voeth oc tiwrt, inthet vndertagit aff forscrefne gardtz rette tilliggelse, oc serdeles swoer han paa beneffde steder, som hære effterfylger, som er først Prestemosæ met æng oc skow, inthit vndertaget, Somosæ och all hanß hustofft sønden, som vender paa hans gard oc then vester ladhe i hans gard, sijn deel i Prestedam oc sijn deel i then femtin vdi Aagade marc, Oseßtofft, Blobergistofft, Byggetoffte, 3 agre oc i lit stycke søndenhoss, Salager, Korssager, Diegine ager oc Steyss ager, Benekil, 6 ager, ithem 3 agere hos Rofflycken, all preste flædæ[1]) paa heden oc en stoer ager østen hart hoss, een ager hos Gronde vod, all sijn rictehed aff then jord vesten Heslebiærgh, som hans forferne bruchte til prestegarden fore hannem, oc ther bad han sig swo Gud tilhielpe paa sielff sielff tolffte, at thet er Gudz oc prestegardenss ibidem rette tilliggelse, som forscreffuit stander, oc haffuer wæreth ther till aff æreldz tid vilsketh oc vkerd oc forscrefne dommeren oc hans loghøringe meltæ hans logh stadig oc wed macht at bliffue paa lowgstedeth; swo giorde thi oc inden tinge, oc vor Christiern Rantzow[s] fogit [i] Nyborg oc Thomes Findsßen i Sønderbroby lowglig ting steffnd ther

[1]) ɔ: fladt Stykke Land.

till at swo gik oc foer som forscreffuit stander. Til widnesbyrd henge wij wore insigle næthen fore thette breff. Datum anno die et loco supra dictum.

Paa Brevets Bagside staar:

Her Knud Hindsens lagheffd paa Synderbroby prestegaards rette tilligelse med jord, fiskevand och fægang.

Orig. paa Perg. med 7 Seglremme, af hvilke Seglene ere affaldne, i Rigsarchivet. Brevet har Paategning om at være læst paa Salling Herredsting aarlig 1632—39; Tingsvidne paa Papir om Læsningen 5. Nov. 1639 i Sognekaldsarchivet.

2.

Michill Vbißenn ij Rudme, herritz fogiit ij Salling herritt, Jørgenn Morßen ij Ølsted, Per Ariskou ij Hoyrup oc Niels Anderßen ij Hostrup, vij giøre vitterligtt for alle mett thette vortt obne breff, aar mdlxviij tiißdagenn nest epther sancti Knudtz kongis dag[1]) paa Salling herritz ting vor skiickitt thenne breffuißer Tyggii Nielßenn ij Hedenn, bedendis om ett tingis vittne aff viij trofaste dannemend, som er Mogens Skiold ij Katterij, Jørgenn Andersen ij Aaskoufgordtt, Esbørn Hanßenn ij Rudme, Hans Nielßen ij Hedenn, Lauritz Hanßen ij Nybølle, Per Hanßen ij Giesterløff, Rassmus Nielßenn ij Hedenn oc Jep Hanßenn ij Biernitt, huilcke viij trofaste dannemend ther alle samdrectelig vittnide paa theriis gode tro oc rette sandhedtz ordtt, atthij samme dag sandelig soge oc hørde paa forscrefne ting, att Mortenn Nielßenn ij Ølsted paa sinn hoßbonds veigne, erlig oc velbyrdig mandtz Biildtt Kruckou tiill Gammelbogordtt oc forscrefne Tyggii Nielßen paa her Oluff Perßens veigne, sogenn prest tiill Synderbroby sogenn mett erlig oc velbyrdig mand Eskell Giøe, kongelige maiestætts lensmandtt paa Nyborg slott hans villi oc samtycke, thij

[1]) 13. Juli 1568.

stode her indenn tinge for dommer oc dannemendtt, kiendis oc tilstode, at forscrefne Biild Kruckou hade giortt ett maglau mett forscrefne her Oluff mett nogenn jord paa theris marck, som er ij agre, oc er samme mag lau giortt ij saa mode, att forscrefne Biild Kruckou skall haffue enn ager aff forscrefne her Oluff ligendis emellom Hans Perßens ager ij Bieriiggordtt oc forscrefne Biild Kruckou hans enemercke oc høffder paa Knudtt Marckußens ager mett thenn nørre ende, oc paa forscrefne Biildtt Kruckou hans gierde mett then andenn ende, oc ther for skall forscrefne her Oluff haffue enn agger aff forscrefne Biildt Kruckou, ligendes ij samme marck, som vender paa Raske Flade mett thenn synder ende oc paa Anders rimsniders jordtt mett thenn nordenn ende, oc liiger Christernn Hanßens agger viid thenn østenn siide oc Anders Michilßens agger viidtt thenn vestenn siide; och thett skall verre ett euigtt maglau for thennum oc theriis eptherkommere ij alle mode; oc stod forscrefne Mortenn Nielßenn paa forscrefne sin hosbonds veigne mett hans fulde magtt ij thenn sag, oc forscrefne Tygii Nielßenn paa forscrefne sinn hosbonds oc her Oluffs veigne mett theriis fulde magtt ij thenn sag tiill vedermols ting ther thette vitne giick. Att thette saa ij Gudtz sandhed giick oc foer, som forscrefuit stor, tiil vittnisbyrdtt trycke vij vore jndsigle hengendis her nedenn for thette vortt obne breff.

Datum vt supra dictum etc.

Orig. paa Perg. med 4 vedhængende Segl i Rigsarchivet. Brevet har Paategning om at være læst paa Salling Herredsting aarlig 1632—36.

3.

Raßmus Bonde y Oubye, siddendis y dommerstedt paa Sallingherritzting y thene effterschreffne sagh, Niels Stoffuegaardt y Hessingge, Erick Knudßen y Broubye oc

Andres Christoffersen y Sallinge, wij giørre wittherliige for alle mett dethe vort obne breff, att aar effther Gudz byrdt 1604 thiesdagen den 26 dag iunij paa Sallingherriitz ting skiickett vor Eriick Knudßen i Broubye paa hederlig mandt her Matz Lauritßen, sogneprest till Broubye sogenn hanns vegne, bedis om et tinngsvinne aff othe throffaste dannemendt, som worre Jesper Hierrigßen y Hondstruppe, Niels Iørgenßen i Withinge, Søffrenn Hanßen y Hostruppe, Rasmus Knaffue i Broubye, Annders Matßen i Hostrup, Hierriig Hanßen ibydem, Matz Nielßen i Broubye och Hanns Brun i Sallingge, huilcke alle endrectelig vindet, athj paa forschreffne ting oc dagh sandelig souge och hørde, att Søffren Bryde y Wlbølle paa kongelige maiestats och erlliig oc welbyrdiig manndt Iacob Roßennkrantz til Kierstruppe, høffuedzmandt paa Nyborriig, deris vegne haffde windisbyrdt her indenn tinge, som vore loffliig y rethe delt till deriis sanndhedt att vinde. Da først fremkom Per Erickßen i Weyløff oc wannt, att thet er hannom folt wittherligt, att der ligger en holm paa Ølstedt marck, som kallis Kirckeholmmen, ligger i Norskouff marck och huem som same holm oc iordt brugger, de giiffuer landgille der aff till Sønderbroubye prest, och ligger ther thou las æng hos holmen oc nogiit thornehug, oc nogit ælleskouff ligger hos samme holm vedt denn øster ende, som hører till forschreffne holm, och ligger der thou støcker iordt y Bøgebierrig marck, som kallis Kirckethofftt, som vender paa weyenn wedt Lauritz Oldelandz løcke. Item Rassmus Ibßen i Weyløff paa sin hosbonds erlliig oc welbyrdiig forschreffne Lauritz Oldelandz wegne want oc berette, at forschreffne hans hosbonndt haffde wonndit oc beret, att thet er hannem oc folt witherliigt om forschreffne holm och kircke iordt ligesom forschreffne Per Erickßen nu vondith haffuer. Item forschreffne Rasmus Ibßen paa sin høstrues Ane Rasmußis wegne wannt, att hun haffde wondet oc beret

for hannom oc att hun er født i Ølstedt, da er thet hinde oc folt witherliigt om forschreffne holm och kircke iordt lige som forschreffne Per Erickßen och forschreffne Raßmus Ibßen paa denn gode mandz Lauritz Oldelanndz wegne nu wondet haffuer. Her paa bad forschreffne windisbyrdt dennom huer saa Gudt tilhielppe met deris opragthe finger. Och her emodt dethe winnde vor Morthen Nielßen i Ølsted, erlliig oc welbyrdiig fru Dorithe Friis till Fraudegordt hindis thiener, desligeste forschreffne fru Dorithe Friis met sin laugeveerrj hiidt y dag loffliig tingkalliitt, om hun haffde her nogett y att siigge, och bleff nu skaat paa flere vinndisbyrdt, om behoff giøris, som ere Ane Peders y Ølstedt, Rasmus Erickßen i Wantingge och Karrenn Matzis y Sønderbroubye. Her till suorrit nu Klemendt Michelßen i Koffuerbøll paa sin hosbonds forschreffne Fru Dorrithe Frißis wegne oc berette, att hand paa forschreffne sin hosbonnds wegne kiennde siig folt wed denn iordt, som ligger till hans hosbunds gordt i Ølstedt, som haffuer leyet och werriitt brugt der till y langsomelig thiidt, wndertaggiit Kirckeholmen, indtiil saa lenge at kirckebogen eller kirckens laughefft eller kirckens breffue kunde fremkomme och thet aff wiiße. Der thill suorriitt forschreffne Søffrenn Bryde, at lenßmandenn paa kongelige maiestats eller kirckens wegne inthet begieriitt aff denn goude frues iordt eller eyendom thet som hinde thilhørde met rethe, men ekon aleneste at kirckenn beholler sin iordt oc friehedt, som hun endnu haffuer och thilforne haffuer werriitt brugt paa kirckens wegne, huor aff presten bekommer landgillet etc., och vor forschreffne Clemendt Mickkelßenn paa forschreffne sin hosbunds oc hindis tieners wegne medt forschreffne Søffrenn Bryde paa kongelige maiestats och lenßmandens paa kirckens wegne tiill wedermaals ting, der thiiße forschreffne vindisbyrdt, forßet och tingsvine giick. Att saa indenn tinge giick oc for som for-

schreffuit staar, thet bekiennder wij forschreffne medt worris besiglinger her nedenn for thrøkt. Datum ut supra.

Orig. paa Papir med 4 paatrykte Segl i Sognekaldsarchivet.

4.

Mogens Søffrenßen i Peyrupe, heritz fougith y Sallingherith, Niels Stoffuegordt y Hesinge, Erich Knudtzen y Brobye och Anders Christofferßen y Sallinge, wij giøre vitherligth for alle met thette vorth obne breff, att aar effter Gudtz biurdt 1604 thiesdagen den 10 dagh iulij paa Sallingheritz thing vor schickett Erick Knudtzen y Brobye paa her Madtz Lauritzen ibidem hans vegne, bedis om eth thingsvinde aff otte troffaste dannemendt, som vore Rasmus Plou y Horne, Per Erichßen i Veyløff, Niels Iørgenßen y Allerup, Madtz Roße, Madtz Iørgenßen ibidem, Hans Brun y Sallinge, Hans Thygißen i Ølstedt och Rasmus Ibßen y Veyløff, huilcke alle endrecthelig vindith, athij paa forschrefne thing och dag sandelig souge och hørde, att effter som Søffren Bryde y Vlbølle paa kongelige maiestats och lensmandens, erlig och velbyrdigh Iacob Roßenkrandtz thil Kierstrope, høffvidtzmand paa Nyborig, deris vegne haffde y dag fiorthen dage førdt vindisbyrd om nogen iordt, som liger paa Ølstedt marck, som vinde er om vondeth, som schylder thil Sønder Brobye prest thij skepper biug aarligen, saa vor nu forschrefne Søffren Bryde dom begerrendis, om samme iord icke burde att følge lensmanden och presten paa kongens och kierckens vegne, effterdij att same iord er aff lensmanden sted och fest thil Hans Thygißen y Ølstedt, som er schedt met prestens villig och minde, och forschrefne Søffren Bryde fremeschith, om erlig och vellbyrdig fru Dorithe Fris paa sin thienners vegne y Ølstedt haffde her nogith vdij eller emod

att sige, vor hand begerendis att motte forkomme, effter-som sagen vor y dagh fiorthen dage opsath ved sin fvlde macht thil y dagh, saa møtte nu ingen y dagh, som haffde her nogith thil att suare y noger moder etc. Att saa inden thinge gick och foer, som forschrefuith staar, thet bekiender vij forschrefne met voris besiglinger her neden fore thryctt. Datum vt supra.

Orig. paa Papir med 4 paatrykte Segl i Sognekaldsarchivet.

5.

Mogenns Søffrennßen y Peyruppe, herriitzfougiidt y Salliingherriitt, giiør wiitherliige for alle mett thette mitt obne breff, att aar effther Gudz byrdt 1604 tießdagenn den x dag iullij paa Sallingherriitz ting y rette vor Søf-frenn Bryde y Vlbølle, delefouget tiill Nyborriig slott, paa kongelige maiestats och erliig oc welbiurdiig manndt Iacob Roßennkrantz tiill Kierstrup, høffuedzmandt paa Nyborig, saa oc paa Sønderbroubye kirckes oc sogne-presten her Matz Lauritzsen ibidem theriis wegne, haffde y dag fiiorthenn dage latt her tiill tinngett wdj retthe tinngkalle erlliig oc welbiurdiig fru Dorite Friis fraa Fraudegaardt mett sin laugeverrj saa oc hinndis thienner Morthenn Nielßenn i Ølstedt emodt en dom paa nogenn præste iordt, som kalliis Kirckeholmen och Kircketofft, oc nogen engh, som liigger paa Ølstedt marck, som gaar lanndgille aff tiill Sønnderbroubye sogenprest, och y rette lagde windisbyrdt her om, wdgaaen her tiill tingett thießdagenn den 26 dagh iunij siist forledenn, formellen-dis y sin meening, att Peder Eriicksen y Weyløff først haffuer vondet, epther som hannd vor loffliig i rette delt tiill sin sanndhedt att winde, att dett er hannom folt wiitherliigtt, att ther liigger en holm paa Ølstedt marck, som kalliis Kirckeholmen, ligger y Norskouff marck, oc huem som samme holm oc iordt brugger, de giffuer land-

gille der aff tiill Sønnderbroubye sogenprest, och liigger der thou las engh hos holmen och nogenn thorne hugh oc nogett elleskouff liger hos samme holm wedt denn øster ende, som hørrer tiill forschrefne holm, och ligger der thou støcker iordt y Bøgebierriig marck, som kallis Kirckethofftt, som wender paa weyenn wedt Lauritz Oldelandz løcke, item Rasßmus Ibßen y Weyløff paa sin hosbonnds forschrefne Lauritz Oldelandz wegne oc paa sin høstrues Ane Rasßmußis wegne haffuer wondet oc berett at werre dennom oc folt witherliigt om forschrefne iordt oc eng liige som forschrefne Peder Eriicksen nu wondet haffuer, epther som forschrefne winndisbiurdt, som idag bleff lest oc paaschriiffuet her indenn tinge, der om wiidere formeller. Och effther sliig leyliighedt satthe forschrefne Søffrenn Bryde paa bemelte kongelige maiestats och lensßmandens saa oc paa forschrefne Sønderbroubye kirckes oc forschrefne her Matz Lauritßens vegne y alle retthe, at efftherdj thet vor nu mett winndisbiurdt loffliig beuist, huor samme preste iordt oc æng liigger, huor aff prestenn aarligenn bekommer lanndgillet, satthe derfore y alle retthe, om samme iordt oc æng icke burde att følge kirckenn, epthersom præsten der aff bekommer aarliigge landgille, efftherdj thet er beuist mett windisbiurdt wdj støckewiisß, huor den liigger, oc der paa vor dom begierendis, saa er nu idag ingenn møtt paa forschrefne fru Dorete Friißes eller hindes tieners wegnne, som haffde her tiill eller emodt att suorre i noger maader, efftthersom den sag ydag fiorten dage bleff wedt sin fulde macth opßet tiill ydagh. Tha effther sliig leyliighedt att eptherdj det er beuist mett winndisbiurdt, huor samme presteiordt oc eng liigger, huoraff prestenn aarliig bekommer lanndgillit, viiste ieg icke anndet herpaa at konde kiende paa denne tiidt, endt att same iordt och engh io bør att følge forschrefne Broubye kircke och prest, emedenn forschrefne winndisbiurdt, som derom

vondet haffuer de wedt deriis folde macth staar etc. Dett bekiennder ieg mett min besiglingh hernedenn fore trøckt. Datim vt supra.

Orig. paa Papir med 1 paatrykt Segl i Sognekaldsarchivet.

6.

Moegens Søffrenssen i Peirup, herridtzfoegedt i Sallingherridtt, Iep Pilegaard i Biernidt, Iesper Bunde i Oubye och Lauridz Niellssen i Nørre Broubye giøre witterligt aar epter Gudz byrd 1628 thießdagenn den 4 martii paa Sallingherridzting war schickedt Iesper Bunde i Oubye paa hæderlig och wellærdt mand her Peder Iørgenßenn i Sønder Broubye hans weigne, som bediß och fick ett fuldt thingsuinde aff otte throfaste dannemend, som ehre Niells Rauffnn i Millinge, Hanns Raßmussen i Weille, Iesper Hierridzenn i Hundstrup, Hans Hanßenn i Nyeboe, Niells Ienßenn i Offueroure, Christopher Lindegaard i Krarup, Knud Raßmussen i Allestedt och Peder Ienßenn i Findinge, huilcke forschrefne 8 dannemend der alle endrechtelig wunde, attj paa forschrefne ting och daug sandelig saae och hørde, dett forschrefne Iesper Bunde i Oubye paa hæderlig och wellærdt mannd her Peder Iørgenßenn, sognepræst i Sønder Broubye sognn, hans weigne havde hiid idag i rette ladet fordre diße epterschrefne siunßmend deris affßigt fra dennomb sige och bekienndt wære om Sønder Broubye præstegaardz brøstfeldighed. Da frembkomb Niells Raßmußenn i Weille, Niells Erichsenn i Hieden paa hans egenn och Niells Hanßens weigne ibidem och Knud Raßmußenn i Allestedt och berette, att de dennd 14 februarij sidst forledenn war wdj Sønder Broubye præstegaard och der siunede baade hueß schade den dannemand her Peder Iørgenßenn aff Gudz weyer (deßwær) ehr giortt paa hans stouffhuß och siden hueß dett ellers

thill bøgfeldighed och i andre maade war brøstfalden, da befandtes som efterfølger. Først befanndtes paa dennd sønder ende aff Stouffhußett, da ehr der femb faugh huß slett baade ouffredt och wnder, thømmer nederfalldenn medt wdschouffuedt derwed, saa det haffuer nederslaget baade ouffnen och schoersteenen; deßligeste haffuer det i sønder slagedt hannomb en bing medt ett pund haffre och alt hanns boghuede spildt, saa och enn heell haab mallt och kornn, som laae paa lofftedt emellomb thømmerett, nederfaldett, spildt och forderffuedt; deßligeste epterstaar aff samme stouffhuß thij fag huß, som gandsche ehre wbrugelig och brøstfalden, saa huerckenn foedstøcker, stolper, remmer, legter, thagh, biellcker, loffte och andett deß tillgehøer ehr slett forfalden och ringe eller allddeilles indtet ehr brugelig wdenn stoer liffs frycht och fare, menn will slett aff nye igienn opbygges, saa well som schoersteenen schall slett nederbrydes, om hand ellers der dannemand der medt sickerhed kand iboe. Dernest ehr slett nederßlagedt, som stod wed forschrefne 10 fagh huß och wed de femb fag, som var nederblest, itt wdschud, huilcket allddeilles ehr nederßlagedt och gandsche i grund forderffuet. Deßligeste findes der nest op till samme stouffhuß en kaarßstouffue paa 5 faug huß, som gandsche och allddeilles ehr slett forfalden baade paa thømmer, thag och leher, will och aff nye igien opbygges. Paa den westter lade wed den wester side och i denn sønder gauffuell fattes foedstøcker fra den ene ende till den andenn, och samme gauffuel schall settis aff nye. Huilckenn gaardz brøstfeldighed icke ringere kand igien oprettes och bygges ennd som dennomb rettere kunde thøckes vnder thou hundrede slettedaler, och dette hiembledt for itt fuldt siun. Emod dette winde och forschrefne siunßmendtz fraßigelße ehr kaldet medt fulde 14 dags warßell fra Nyeborgh slott erlig och welbiurdig mand Jacob Wldfeld thill Wrup,

Danmarckes riges raad oc cantzeller och befallingsmand paa Nyeborg slott, epterßom Olluff Iesperßen och Hans Mauridzen wdi Sønder Broubye de hiembledt warßelledt inden thinget. Det bekiender wij forschrefne medt wores beßeigling. Actum vt supra.

Orig. paa Papir med Rester af 4 paatrykte Segl i Sognekaldsarchivet.

7.

Wi effterskreffne Rasmus Pederßen i Tyrringe, Iep Hendrichßen, Iørgen Hendrichßen och Lauridtz Haar i Øllstædt kiendis och giørre for alle vitterligt i dette vort obne breff, at efftersom vi aar 1634 then 23 septembris varre ombedne aff voriß sognepræst her Peder Iørgenßen i Synder Brouby at skulle taxere och besee hans skouffs parter, som ligger thill hans præstegaard, baade i Somosen i Offuerlundtzmarchen och i Lungermarchen, for huor mange suiinß aalden hans skouffsparter kunde thaale, saa haffuer vi effter hans begiering verred ude paa aastæderne och beseet samme hans skouffsparter; da som vi kunde siuniß, kunde hand faa thil sin anpart i Lungermarchen 4 suiin paa aalden och i Somose och Offuerlundtzmarch for otte suiin, huilchet vi ville verre hannom gestendigt baade thill herridtzthing och landtzthing eller paa andre stæder, huor hand det haffve vill. Huilchet forskreffne vi thill vitterligheedt medt voriß zigneter her neden vnder trycte stadtfester och bekreffter. Actum Synder Brouby then 28 septembris aar 1634.

Orig. paa Papir med 4 paatrykte Segl i Sognekaldsarchivet.

8.

Dinnes Madtzen i Oubye, herridtzfoegedtt i Sallingherridtt, Niels Pederßenn i Wøigstrup, Palle Christenßen i Hørup och Lauridtz Nielßen i Nørre Broubye, thing-

schriffuer, giøre witterligt aar effter Gudtz byrd 1642 thirßdagen den 17 May paa Sallingherridztingh war schickedt hæderlig och wellærd mand her Peder Iørgenßen i Sønder Broubye, som bedist och fick ett fuldt thingsuinde aff otte dannemend, som ehre Iørgen Anderßen i Lyndeße, Iens Raßmußen i Sallinge, Raßmus Pederßen ibidem, Hanns Madtßen ibidem, Simon Møller i Fadsleed, Peder Iørgenßen ibidem, Madtß Nielßen ibidem och Peder Knudßen i Westerheßing, huilcke forschreffne 8 dannemend der alle endrechtelig wunde, att de paa forschreffne thingh och dagh sandeligh saae och hørde, dett wellachtt Knud Pederßen, foegedt paa Broubyegaard, paa hans hußbonds veigne hagde hiid i dagh ladett i rette fordre effterschreffne siunßmend thill deris siunß affsicht att fra dennemb giffue beschreffuedt. Da frembkomb Knud Anderßenn i Sallinge, Niels Albredtßenn ibidem, Iep Hendrichßenn i Ølstedt, Iørgenn Hendrichßenn, Anders Ienßenn, Iørgen Hanßenn, Peder Raßmußenn ibidem och Niels Huid i Sønder Broubye, de samptligenn berette, att de i løffuerdags sidst forledenn siundte, hueß de lougligenn i dagh 8 dage her indenn thinge war wdmeldt paa. Først paa dette aaestedt ved Peder Knabes thofft, som her Peder Iørgenßen haffuer ladett indgrøfftedt och gierde paa satt, paa Anders hiullmands maall, en roug ager medt engbond for enden, wngefehr 12 allen brett, och offuer forschreffne eng ehr grøfftedt thuertt offuer wngefehr 12 allen medt gierde aff elle och 18 stauffre der paa vdj satt, och wed denn anden ende nest wognleedett ehr ochßaa offuergrøfftedt och gierdett och lige saa mange stauffre paaßatt, och ehr forschreffne ager aff Anders hiullmands maall i saa maade indheignedt i samme hauffue, som her Peder Iørgenßenn haffuer ladet indkaste. Huad weyenn sigh belanger, da siundtes dem, att naar dett ehr wdj ond wey, kand mand icke well medt laß thrygeligh frembkomme

aff aarßagh, mand kunde kiøre adt agerne thillfoerne, naar weyenn var ond. Noch siundte de wed her Peder lørgenßens prestemoese, huoraff hand aff fellidsmarken haffuer indheignedt en partt, nembligh aff denn iord, som ligger thill Bierregaard i Sønder Broubye, ehr indheignedt thill samme hans prestemoeßehauffue thou agre, som kand være thill fire schepper saaeland. Noch aff denn iord, som ligger thill Anders Pederßenn hiullmands gaard ibidem, haffuer her Peder lørgenßen indheignedt enn agger, kand være thill en thopmaald scheppe rougseed, och derforudenn enn gandsche haab aff her Peders egenn agger och engbond aff fellidsmarcken thill samme prestemoeßehaffue indgrøfftedt, som icke haffuer wæredt indheignedt thillfoerne, och ehr det fellidsmarcken paa fellisbeiden thill schade, och ehr som denn nye grøfft omkringh paa de threj sider aff samme nye indheignedt, femb hundredt och threduffge allen langdt. Dette forschreffne hiembledt de for ett fuldt siun och bad dennemb derpaa saa sandt Gud tillhielpe medt oprachte fingre. Her emod i rette mødte hæderligh och wellærd mand her Peder lørgenßenn, sogneprest thill Sønder Broubye sognn, och i rette lagde hans schrifftlig suar medt egenn haand wnderschreffuedt, formellendis: effterßom Knud Pederßenn haffuer ladett mig citere till Sallingherridstingh paa hans gunstige hußbonds welb. iomfrue Anna Roeßenkrandtzes veigne anlangendis enn grøfft, som iegh haffuer paa bemelte denn velb. iomfrues goede behaug ladett kaste offuer ett stycke engh, liggendis thill Anders Pederßens hiullmands gaards grund her i Sønder Broubye, och ehr samme engh beliggendis i enn thofft, kaldes Kappelstofft, østenn for Peder Knabes hußtofft i Sønder Broubye, och haffuer bemeldte Anders hiullmand inden i samme tofft ett støcke iord thill enn schep roug well maald, huorfore iegh effter Anderßes egenn begieringh haffuer paa bemelte hanns welb. goede

hußbonds goede behaugh loffuedt att willde medt min gunstige leenßmands sambtøcke mauglegge hannemb ett støcke iord igien i wores hußtofft, som er aarligh inde, i huilket kand saaes nogedt mehere end thou schepper roug, och kaldes samme agger Kaarßagger, huilcken wender paa ett kier, som kaldes Blaaberskier, medt den ene ende, och denn anden ende løber wd i øster emod Østermarck. Hueß greeßning eller andenn brugh, der kand falde paa samme Anders Pederßens indheignede och indgrøfftede iord, will iegh effter dannemends sigelße være offuerbødigh i samme indheignede thofft hoeß migh att bruges, saawiidt det thaalle kand, och derßom denn goede welb. iomfrue, forschreffne Anders Pederßens hußbonde, dett icke will beuilge eller sambtøcke, will iegh iligemaade effter dannemends sigelße eller och effter Anders Pederßens begieringh hannemb gaat mauglang och wederlagh for samme indgrøfftedt iord och enngh igien giffue medt min kiere her lenßmands welb. her Moegens Kaaßes consentz och beuillingh, paa min allernaadigste herres och konges weigne, huilckedt schall bliffue forschrefne Anders Pederßenn thienligere och bedre beleigligere, end dett andett monne wære, saa hand ingenn schade schall liide der paa i nogenn maade. Peder lørgenßenn egen haand (som dett schrifftligh suar indholdte, her i dagh ehr leest och paaschreffuen). Stoed forschrefne her Peder lørgenßenn och Knud Pederßen medt forschrefne siunßmend thill weddermaals thingh. Och hiembledt i dagh otte dage her indenn thinge Hans Nielßenn i Sønder Broubye och Hans lørgenßenn ibidem wed eed och medt oprachte fingre, att de denn dagh ottende dagenn thillfoerne kaldett her Peder lørgenßen i Sønder Broubye for hans boepeill hiid thill thingedt samme dagh emod siunßmends wdmeellelße och paa løffuerdagh att være paa aaestederne och thill i dagh emod samme siunßmends fraßigelße anlangendis att siune

och see nogedt iord, her Peder Iørgenßen haffuer indheignedt aff Knud Pederßens hußbonds thienners grund och offuergraffuedt hans hußbonds grund, saa och besichte enn wey, som formeenis i saa maade dermedt haffuer forgiortt. Saaledis inden tinge gangedt ehr, som forschreffuet staar, bekiender wij forschrefne medt wores beßeiglingh. Actum vt supra.

Orig. paa Papir i Sognekaldsarchivet; af 4 paatrykte Segl er det 1. bevaret.

9.

Ihs.

Christen Nielßen i Heeden, herridtzfouget i Sallingherrit, Palle Christensen i Høyrup, Anders Andersen i Horne och Hanß Matzen schriffuer giør vitterligt, at aar epter Gudtz biurdt 1655 tierßdagen dend 16 october paa Sallingherridtz ting for retten var schicket erlig och velb. mand her Anders Bilde til Damsboe, rider, Danmarchiß rigeß raad, marsch och høuidtzmand paa Schanderborrig slot, dend goede herriß fuldmegtig, nemlig erlig och velforstandige karll Frandtz Nielsen, fougit paa Brobygaard, som begierte och fick tingsvinde aff epterschreffne otte dannemend, som erre Peder Lauridtzen i Sallinge, Hanß Staffensen i Espe, Niels Andersen i Lunde, Morten Nielßen i Espe, Henrich Pouelsen i Ouby, Lyder Mortensen i Heeden, Iesper Iensen och Niels Raßmußen i Espe, huilche der alle endrecteligen vunde, at de paa forschreffne ting och dag sandeligen saae och hørde, at forbemelte Frantz Nielsen med sig haffde inden tinge epterschreffne otte siunßmend, huilche der fremstoede och vdj rette lagde deris schrifftlig siun och affsigt, liudendiß ord epter andet som følger: Efftersom vj epterschreffne Lauridtz Lauridtzen i Heeden, Christen Iørgensen i Sallinge, Lauridtz Hansen i Allested, Christen Hansen i Stouby,

Hanß Christensen, Matz Pedersen i Nørrebroby, Matz Nielsen i Vøystrup och Morten Pedersen i Vesterhesing haffuer verridt vdmelt aff Sallingherridtz ting dend 4 7bris 1655 til at siune och see, huiß iorder, schou och endbung [sic] velb. her rigenß marsch begierrer imod nøyagtig vederlag vdaff Sønderbroby prestegaardtz grund, saa vel som huis iorder, schou och engbund welb. her rigenß marsch igen [vill] vdgiffue till vdleg, da haffuer vj begiffuet oß den 5 7bris paa aastederne vdj her Peder lørgensen, Frantz Nielßen paa Brobyegaard, velb. her rigenß marschiß fuldmegtig, Offue Matzen, ridefougit, och Christen Nielsen, herridtzfougit deris offuerverrelße, detz leilighed det beste mugligt grandschet och erfarret, som følger. Først schall her rigenß marsch haffue aff prestens iord en ager i Østerschou agtet for 8 schepper land, eng til en børe[1]) høe, schou til et laß giersell; Snabu, 3 scheper land, et laß ellegiersell, eng til j laß høe; Tuedtzmoße, j schepe land, $2^1/_2$ laß høe, 12 laß gierßell; Onßbierg, 6 schepper land, 2 laß høe, 4 leß gierßell och femte haffue der med i beregnet, Kallehaffue maallet j scheppe land, eng til j laß høe, hanß schouffs part i forschreffne Longer⅓, agted for 6 suinß olden, Øster⅓ Torbens maall j ager, $2^1/_2$ scheppe land, Ertebierrig styche ij scheppe land, paa samme maall 3 agre, 12 schepper land, Østerschouffs brinche ij scheppe land, eng til en børe høe, summa 36 schepper land, 18 laß giersell, 6 laß engbund, 6 suins olden. Her imod presten her Peder lørgenßen igen er bleffuen vdlagt, først vdj Øster⅓ en schifft iordt paa Boetofft, nest op til dend nye grøfft, som er 5 agre i breden i dend offuer ende imod forschreffne her Pederß gaard, och i dend neste ende to agre bred, tilsammen agtet for $17^1/_2$ schepe land, paa Heeden 3 agre, ved Touschou som for funden er,

[1]) En Høbør er en Bærebør til at bære Hø paa.

agted for 18½ scheppe land, Biørnemoeße eng dend første imellem agerenderne paa bege sider, agted for 5 laß høe, 12 laß gierßell, Offuerlundtz⅌ den trinde Lexlaaning[1]) med Hanß Pedersens gaard haffuer sampt liget, och dend første deell aff dend anden felliß lanning med forschreffne Hans Pedersen i Broby och her Peder indtill schiellet, som dend ager løber imellem paa dend Lexlaanning, schall forschreffne her Peder lørgensen haffue frj och schall nyde for huiß schouffspart hand haffuer hafft i Longermarch, och dend nederste del aff dend anden lanne, iche at maatte befatte sig med, men slet quitere, paa forschreffne Lexlanning, agtet velb. her rigenß marschiß anpart med moesen, som her Peder schal nyde, 6 leß giersell, j laß høe, summa 36 schepper land, 18 laß giersell, 6 laß høe, 6 suins olden. Noch er mageschiffte prestens her Peder lørgensens tuinde Brobyschous haffuer imellom velb. her rigens marschiß ennemarcher, som de nu forfunden er med sedeland, offuerschou, wnderschou och eng, huor for hannem igien er vdlagt j haffue Hanß Christenßenß her i Broby, kaldis Tønschou, och en Raßmus Huid samme sted samt 4 støcher iord i Prestemoeße, her rigenß marschiß tilhørde, nemlig Hanß Christensen, Peder Matzen och Anderß hiulmand tilhørte, som her Peder lørgensen schall haffue for forschreffne Brobyschous haffuer, der for vden schal forschreffne her Peder lørgenßen haffue et stycke iord i Kabelß tofften, welb. her rigenß marschiß tiennere haffuer hafft i forschreffne Kabelß tofft, for et stycke iord, som her Peder lørgensen haffuer i Niels hiulmandtz hauge her i Broby, endnu schall her Peder lørgensen haffue Palleß tofft, som dend nu forfindiß, der imod schall rigens marsch haffue en ager i løcken, kaldiß Blaabiergs ager, beligendiß imellem bege prestegaardtz huse, dog skal presten

[1]) Laaning el. Laane, Underskov med tykt Krat.

beholde husene. Endnu schall welb. her rigenß marsch haffue et stycke iord aff prestegaardtz grund vden for Raßmus Huidtz haffue paa Sollysøe[1]) i Øster⅓, endnu et lidet stycke iord, vender paa Peder Pouelsens tofft i Allerop, som er paa Heeden, deß bemelding i dag for retten lest och paaschreffuet er. Huilchet dj hiemlit och affsagde for et fult siun, her hoeß och til det sidste i rette lagde Offue Madtzen, ridefougit til Nyborge slott i Salling herrit, hans kongl. mayestets breff erlig och welb. mand her Mogenß Kaaß paa Nyborge slot tilschreffuet, liudendiß iblant andet til indhold[2]): efftersom oß elschelige her Anderß Bilde til Damsboe, rider, vor mand, raad, rigens marsch och befallingmand paa vort slott Schanderborriig, vnderdannigst til mageschiffte er begierrendiß nogen stycker iord och schou med en schouhaffue paa prestegaardens grund vdj Sønderbroby, huor imod hand lige och nøyagtig vederlag vdj bemelte Brobymarcher igien vill vdlege, da bede vj eder och naadigst ville, at i eder om detz beschaffenhed med flid erkyndiger, och der som i befinder, at forschreffne mageschiffte vden prestens, som nu er eller hanß effterkommere vdj forschreffne Sønderbroby, deris schade schee schand [sic], da haffuer i der med paa vorriß naadigst behaug och videre ratification at til ende giørre, som samme høybemelte hans kongelige mayestets breff indholte och widere vduißer, lest och paaschreffuet er. Fremstoed forbemelte her Peder Iørgenßen, Frantz Nielßen och Offue Matzen och dette forschreffne mageschiffte samtøcte och vdj allemaade vor med benøiet. Her epter tingsvinde vdsted bleff, at saaledis for retten inden tinge passeret och gangen er, det bekreffter vj forbemelte med vorriß beseglinger, datum ut supra.

Orig. paa Papir med 4 paatrykte Segl i Sognekaldsarchivet.

[1]) Nu Sølløse. [2]) Orig., dat. Kjøbenhavn 11. Juli 1655, i Sognekaldsarchivet.

10.

Anno 1667 die 17. Junii vaare vi effterskrefne Niels Knudsøn, Sognepræst i Væsterhæsinge oc Lyndelsøe Sogner, Jacob Must, Sognepræst i Weiløf oc Allested Sogner, Niels Christensøn i Allerup oc Rasmus Hansøn i Synderbroby, begge Kirchewergere, udj Synderbroby Præstegaard effter voris ærværdige Proustes, dend hæderlige oc høylærde Mandz M. Henning Christenßøns, Sognepræst i Nørre Broby Sogn oc Proust i Sallingherret, hans Befalning at taxere dendz Bygning, ßom forsuarligt kunde vere.

Da efftersom os blef aldelis intet fremvist i nogen Maade derpaa at vere forbygt oc forbedret siden Anno 1664, at dend sl. Mand H. Peder Jørgenßøn, forige Sognepræst her paa Stedet haffuer dend indkiøbt, men heller der imod paa adskillige Stæder merchelige Brystfeldighed baade paa Tømmer oc Tag befindis, da viste vi iche at kunde taxere ommelte Synderbroby Præstegaardz Bygning, ßom dend nu befindis, højere end paa hundrede Rixdaler effter Kongelige Mayestæts Benaading. Dete bekiende oc bekreffte vi med voris Hænder och Zigneter her neden under.

Actum Synderbroby Præstegaard ut supra.

Niels Knudtzøn	Jacob Must
m. m.	eg. Hdt.

Orig. paa Papir med 3 paatrykte Segl i Sognekaldsarchivet.

11.

Høyædle och høyærværdige Hr. Biscop, gunstige och goede Patron. Jeg haffver for Hanß høyædle Høyærværdighed klageligen at andrage Peter Gregerssønß, forrige Degn her i Sognet, store Mutvillighed, hvorlediß hand effter dend offver hannem falden Domb veyrer sig

ved at undergiffve sig Kierchens Disciplin, thi endog jeg hannem der om offte haffver paamint, ja endoch i mine Medhielperiß Nerværelse i Kirchen alvorligen formanet hannem der til och forelagt hannem, hvor schadeligt och farligt det vaar for hannem at gaa saa lenge hen i sine Synder, saa haffver hand dog meget wfornufftеligen och hornacheligen svaret, at hand achtede min Formaning intet, vilde och iche staa Schrifft, ey heller schiøttede om dend Domb, som offver hannem vaar feldet, och i saa Maade gaar han, som hand vaar halff forrycht, haffver och ellerß som tilforn en wblue och wforschammet Mund, formedelst hvilchen hand snart ingen schaaner. Begierer derfor ydmygeligst, at Hanß høyædle Høyærværdighed vilde vide mig de beste Raad, hvad her ved videre er at giøre, enten om mand effter Loven schal fare fort at handle med hannem som med andre harstarige, hvilchet dog dersom schiede, er at befrychte, at hand gandsche bleff forrycht, som hand tvende Gange tilforn haffver været, och saa i sit onde Raseri giorde enten en eller anden Wlyche, eller ochsaa om Hanß høyædle Høyærværdighed saa for got erachter at moderere Dommen, at hand ved Prousten kunde forvisiß denne Menighed, som hand mest haffver forarget, och saa paa et andet Sted uden aabenbare Schrifftemaal kunde annammiß til Gudz Bord, hvorom jeg ydmygeligst vil forvente Hans høyædle Høyærværdigheds goede Betenchende, och for det øffrige nest guddommelige Beschiermelsiß Ønsche stedse forbliffver

Hans høyædle Høyærværdigheds ydmygste Tienner

Diniß Hanssøn
m. pp.

Synder Broby d. 22 Novemb. 1689.

Orig. i Fyens Bispearchiv, Salling Herreds Breve.